

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САЊЪАТИ

ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР СОЮЗИ
ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР МАДАНИЯТ
МИНИСТРЛИГИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1956 ИЛ
4 ЯНВАРДАН ЧИКА БОШЛАГАН

12 ОКТЯБРЬ
1984 № 41 (2781)
БИА ЖУМА

АДАБИЁТ ВА САЊЪАТ АРБОБЛАРИ, МАДА-
НИЯТ ХОДИМЛАРИ! КОММУНИСТИК ҒОЯ-
ВИЙЛИК, ПАРТИЯВИЙЛИК ВА ХАЛҚЧИЛ-
ЛИК БАЙРОҒИНИ БАЛАНД ҚУТАРИНГИЗ!
ЯНГИ, СОЦИАЛИСТИК ЦИВИЛИЗАЦИЯ-
НИНГ МАЊНАВИЙ БОЙЛИГИНИ ЎЗИДА МУ-
ЖАССАМЛАШТИРГАН АСАРЛАР ЯРАТИН-
ГИЗ!

Улуғ Октябр Социалистик революциясининг
67 йиллигига КПСС Марказий Комитетининг
тақрирларидан

ПЛЕНУМ ҒОЯЛАРИ ДИЛЛАРДА

1. Пленумдан олган таассуротларингиз билан ўртоқлаш-
сангиз.
2. Партиямиз Марказий Комитетининг Бош секретари
ўртоқ Константин Устинович Черненко нутқида совет
ёзувчилари ва санъаткорлари олдида турган энг муҳим
вазифалар белгилаб берилди. Сизнингча бу вазифаларни
амалга ошириш учун нималар қилиш керак?
3. Ўртоқ К. У. Черненко муҳим мавзуларнинг қимма-
тини ерга урадиган, китобхонанинг дилда бузадиган юза-
килик ва тусоқликка, толий сўйзликка қарши муро-
саз бўлиш қораллигини алоҳида уқтириб ўтди. Сизнингча,
танқидчилегимиз бу борада нималарга эътиборин қара-
тиш зарур?

Назир САФАРОВ,
Ўзбекистон ССР халқ ёзувчиси

БОШ МЕЗОН— АДОЛАТ

1. СССР Ёзувчилар союзи-
нинг биринчи съезди делегати
сифатида юбилей пленумидан
олган таассуротларим бир жа-
ҳон. Ҳа, ўтган ярим аср даво-
мида адабиётимизда рўй бер-
ган ўзгаришлар оламшумул ва
ҳайратомузидир.

КПСС Марказий Комитети-
нинг Бош секретари, СССР
Олий Совети Президиумининг
Раиси ўртоқ К. У. Черненко
таъкидлаганидек, «биринчи
съезд янги, социалистик йўна-
лишдаги адабиётнинг қарор
топиш жараёнида бурлиш бо-
сқини бўлди».

Дарҳақиқат бу иккундй союз
қўйилганлиги бу адабиёт мут-
лақо янги бўлиб ҳаёт ҳақиқа-
тини, социализмнинг юксак
идеалларини қарор топтириш
учун бошланган иккинчи ой
ҳаракат ҳам эди. Бу
ҳаракат партиямиз раҳбарли-
гида йил сайин ривожланиб
келди ва «Горький ва Маяков-
ский, Фадеев ва Шолохов аж-
ойиб тарзда бошлаб берган
ишни, бугунги кунда бизнинг
қўйилганлиги адабиётимизда
самарали ишлаган ёзувчи ва
шоирлар давом эттирмақда-
лар».

Ўзбек совет адабиёти асос-
чилари Ҳамза, Абдулла Қоди-
рий, Абдулла Аволоний, Суфизо-
да, Обиде, Ғафур Ғулом, Ҳамид
Олимжон, Ғайратий, Абдулла
Қаҳҳор, Миртемир, Ҳабибий,
ва айни пайтда баракали ижод
қилаётган оқсоқол ёзувчи-
шоирларимиз — Уйғун ва Яшин
ижодий қамолатлари, бадий
асарлари билан социалистик
йўналишдаги адабиётнинг қал-
дирочкалари эдилар. Ўтган эллик
йил мобайнида қўйилганлиги
совет ёзувчилари билан бир
сафда қадам-бақадам, босқич-
мас-босқич адабиётга кириб кел-
ган ва кириб келаятган ўрта
ҳамда навқирон авлодга мансуб
шоир ва насирларимиз, драма-
тург, адабиётшунос ва санъат-
шуносларимиз социалистик ту-
зумнинг зафардаст ғоявий ку-
рашчилари, коммунистлик ахлоқ-
одоб, янги дунё кишининг
жонқуяр тарбиячилари ҳамдир.

Қисқача қилиб айтганда, юби-

лей пленуми социалистик реал-
лизм методи асосида партия-
вий ва халқчил адабиёт яратиш
ҳақида тарихий съезд танла-
ган йўлнинг тўғри ва истиқбол-
ли эканлигини яна бир бор
намоиш қилди.

2. Адабиёт — халқ ҳаётининг
кўзгуси, халқ йўли эса пар-
тия йўлидир. Бунинг социали-
стик мамлакатимиз тарихи кўр-
сатиб турибди: тарихий қисқа
вақт ичиде асрий истибод қи-
шларининг парчалаб ташладик
қолоқ, айрона мамлакатда
янги дунё курдик, ёш давлати-
мизин ички ва ташқи душман-
лардан ҳимоя қилдик, иқтисод,
техника, маданият тараққиётида
капиталистик мамлакатлардан
ўзб кетдик — тинчлик, тенг-
лик ва озодлик давлати сифа-
тида машхури жаҳон бўлдик.

Бу шон-шарафга, бугунги са-
олати кунларга коммунистик
партия раҳнамолиги, қон-қар-
дош халқларнинг бузилмас ит-
тифоқи тўғрйли эришдик. Шу
давр ичиде адабиётимиз ҳам
гуркираб ривожланди. Партия
истеъдодни авайлаб-асраб, уни
жамиятнинг гоят қиммати
бойлиги сифатида қадрлаб кел-
моқда. Константин Устинович
Черненконинг юбилей пленуми
минбаридан сўзлаган нутқи
бунинг ёрқин далилидир.

«Санъаткорнинг ижодий из-
ланишлари, — дейилади унда,
— таъбир жоиз бўлса, ягона
бошланчй нуқтасида эга бўли-
ши — ҳаёт ҳақиқатига, соци-
алистик идеалларга, содиқ бў-
лиши муҳимдир. Бу санъат
партиявийлиги ва халқчиллиги-
нинг зарур шартидир.» Ўзбек
адабиётда шу принциплар ас-
лабта яратилган бадий асар-
лар эъз эмас. Адабйларимизнинг
энг яхши асарларида юксак
реалистик таъдиқ этилмоқда,
меҳнат кишинининг ички маъ-
навий бую дунёси тинч бадий
оброзларда чуқур очиб бе-
рилмоқда. Буларнинг барчаси
ёш авлодга коммунистик иде-
алларга садоқат руҳида тар-
биялашга сезиларли таъсир
курсапти келмоқда. Аслида
ҳам бадий асарнинг иккинчи
қиммати актив ғоявий сиёсий

Ҳамид ҒУЛОМ, Ўзбекистон ССР халқ ёзувчиси

ҒАМХЎРЛИК

1. Ёзувчиларнинг Москвада-
ги ҳар бир анжумани ҳамқалам
дўстлар билан суҳбатлар, ўза-
ро ижодий ҳисобот ва ада-
биёт олимпиада муҳим масала-
ларга оид қизгин баҳсларга
ўтади.

Бу гал ҳам шундай бўлди.
Тантанали пленум иш кўрган
кунларни пойтахтимиздаги Во-
ровский кўчасида жойлашган
иккинчи уй совет ёзувчилари-
нинг суҳбатхонасига айланди.
Бу ерда бошланган гуруҳ
турли кўргазма заллари, ме-
монхона ва ижодхоналарга кўч-
ди. Лекин ҳамма жойда ҳам
унинг мавзун — союзимизнинг
босиб ўтган эллик йиллик та-
рихи, мангу дўстлигимиз, хо-
зирчага эгаланган ижодий
ютуқлар ва истиқбол режалари
ҳақида борди. Хуллас, тента-
нали пленумдан иккундй руҳ-
ланиб, қабилимиз илҳомга тўлиб,
янги режалар билан қаятди.

2. Биз ўртоқ К. У. Черне-
конинг бадий ижод ҳақида
лекинча ғамхўрлик руҳи билан
суғорилган чуқур мазмунли
нутқини катта эътибор билан
тингладик. Нутқда КПССнинг
ички ва ташқи сиёсати, кур-
рамиздаги зиддиятлик ва му-
раккаб муаммолар, ядро уру-
ши хавфини бертараф этиш
учун партия ва ҳукуматимиз
олиб бораётган ушан ишлар,
иккундй бадий ижод аҳлининг
амалий вазифалари чуқур ил-
лий асосда таҳлил этиб
берилди.

«Бадий иккундй муаммо-
лари сиёсатдан ташқарида
мавжуд эмас». Ўртоқ К. У.
Черненконинг бу сўзлари бар-
ча совет ёзувчиларининг қалби-
даги тушуна, мақсад ва иде-
ални тўла қоралайдиган. Чунки
ёзувчи ўз даври, синфи ва жа-

миятининг ўторакли вакили,
юксак идеаллар учун фидойи
курашчи инсондир.

Совет адаби ҳеч қачон давр
муаммоларидан четда турган
эмас. Аксинча уларга актив
аралашган, эрқ тинчлик, адо-
лат, нури истиқбол учун, зулм
ва зулматга, уруш ва мустам-
лакачилик, нопоқликка қарши
доим ўт очган.

Партия ва давлатимиз раҳ-
барининг нутқида совет ада-
биёти ва санъатининг ана шу
синфий, иккинчи ой моҳияти тўла
очиб берилди. Партиямиз ва
халқимизга ана шундай мақсад-
лар йўлида хизмат қилиш
га бел боғлаган ижодкор тин-
исмиз изланиши, давр билан
қаннафас бўлиб, замондошлари
қалбига қулоқ тутиб қалам теб-
ратмоғи лозим. Ҳақиқий ёзув-
чилар асарлари доимо замо-
навий бўлиб қолаверадди.

3. Ўртоқ К. У. Черненконинг
нутқида ғоявий-бадий жиҳат-
дан заиф, майда мавзулар ат-
рофида ўралашиб қолган, бета-
сир, туссиз асарларга батамом
чек қўйиш лозимлиги алоҳида
таъкидлаб ўтилди. Шу жиҳат-
дан олиб қараганда, адабий
танқидчилик олдида муҳим ва-
зифалар турибди. Айниқса,
халқ ҳам кўпчилик саёз асар-
ларини чуқур илмий таҳлил қи-
либ, етарли баҳо бериш ўрни-
га, кўнларга кўтариб мақташ
ҳоллари учраб турганлиги бу-
гунги танқидчилигимизнинг
катта камчилиги. Майда ма-
взулардаги ясама, китобий во-
қеалар эвазига қурилган «асар»
ларнинг пайдо бўлиб қолаёт-
ганлиги ҳам китобхонани ада-
биётдан безадиради. Халқимиз-
нинг қаҳрамонона меҳнати,
иккинчи қаҳрамонларнинг ёзув-
чиларимиз асарларида ўз инфо-

дунёқарашни шакллантириш би-
лан белгиланади.

Демак, шоир ва ёзувчилари-
миз мамлакатимизнинг иккин-
чи сиёсий ҳаётига тобора
чуқурроқ кириб боришлари,
кишилларнинг маънавий олами
ва ҳис-туйғуларини, характер ва
кечинимларини ёрқин ҳамда таъ-
сирчан ифодаларида тасвирлан-
ган, чинакам воқеа бўлиб қо-
ладиган бадий баркамол
асарлар яратишлари лозим.

3. Ўртоқ К. У. Черненко нут-
қида баён этилган тонгги шуд-
рингдек тинч, ҳаётий фикр ва
йўл-йўриқлар адабий жамоат-
чилик учун доимий дастурила-
мелдир. Чунончи, унда ҳаёт
ҳақиқати юзаси ёритилаётган
бадий бўш, ғоявий саёз, суъй-
ий асарлар яратиш, марксча-
ленинча позициядан чекинмиш
ҳоллари кескин танқид қилин-
ди.

Муҳим мавзуларнинг қимма-
тини ерга урадиган, талабчан
китобхонлар ва томошабин-
ларни ранжитётган бундай
асарлар ўзбек адабиётда ҳам
йўқ эмас. Қизғин шуки, бу
тоифа асарлар баъзи ҳоллар-
да мавзу ақтуаллигини инқиб-
о қилиб, яхши бадий асарларга
ташна китобхонлар фикрини
чалғитмоқда, дидини бузмақ-
да.

Бунинг айтаётганлигининг бо-
исм, ўртоқ К. У. Черненко са-
ёз асарлар миллионлаб киши-
ларнинг дидини шунақчи бу-
зибгина қолмай, ана шу асар-
ларнинг ижодкорлари қўл
ураётган мавзу ва ғояни обрў-
сизлантиришнинг ҳам алоҳида
таъкидлаб, «шу босмидан санъ-
атдаги саёзлик ва мужмалликка
қарши қатъият ва принципиал-
лик билан курашиш кераклиги-
ни» «ғоясилик ёки дунёқа-
рашда чалқашлик кўриниш-
ларига юз-хотирчилик қилиш
мумкин эмаслигини» уқтириб
ўтди.

Шундай экан, танқид жиҳ-
ди, принципиал ва самийи
бўлиши, салмоқли ва муҳим
муаммоларга қаратилиши
лозим. Фақат дўстона ва далил-
ли танқидига муволифге ҳам,
адабиётга ҳам наф келтирди.

Ўзбекистон Компартияси
Марказий Комитетининг би-
ринчи секретари ўртоқ И. Б.
Усмоновхўжаев Ўзбекистон
ижодкор збилиларнинг намо-
ёндали билан шу йил март
ойида бўлиб ўтган учрашува
бу ҳақда одилона фикрларни
ўртага ташлади: «Танқидчилик
партиянинг адабиёт ва санъат
масалаларидаги йўлини актив-
лик билан ўтказиб, талабчан-
лигини чуқур одоб билан,
талантга нисбатан эътиёткорона
муносабат билан қўшиб»
олиб бориш лозим дея ада-
биётшунос олимлар эътибори-
ни муҳим масалаларга қаратди.
Бинобарин, танқидчиларимиз
бу ҳаётий қондаларни ўз фа-
олиятларида қўлланиб деб бе-
либ, бадий жиҳатдан заиф,
туссиз асарларга муроосази
бўлишлари, шунингдек, онда-
сонда бўлса-да учраб келаят-
ган носоголом тенденцияларга
бутунлай бораҳам беришлари
керак.

дасини қамроқ топаётганлиги
ҳам эътибор берилиши ке-
рак. Тил — адабиётнинг би-
ринчи элементи. Назаримда,
бадий асарларимизнинг тили
ҳам қамбағаллашгайдек... Ада-
бий танқидчиликнинг олдида
ана шундай жуаде қўл муам-
молар борки, уларни ҳал эт-
ишда ёзувчи ва шоирлар ҳам
ўз ҳиссавларини қўйишлари
керак.

АДИБЛАРИНИНГ ИЛҲОМБАХШ ПРОГРАММАСИ

СССР Ёзувчилар союзи
правлениесинг секретариати-
нинг 10 октябрь куни Мос-
квада бўлиб ўтган кенгайти-
рилган мажлисида мамлакат
ёзувчилар ташкилотларининг
КПСС Марказий Комитети
Бош секретари, СССР Олий
Совети Президиуми Раиси
К. У. Черненконинг СССР
Ёзувчилар союзи правление-
сининг юбилей пленумида
сўзлаган нутқидан келиб чи-
қадиган вазифалари муҳима
ма қилинди.

СССР Ёзувчилар союзи
правлениесининг биринчи
секретари Г. М. Марков,
правление секретарлари
Ю. Н. Верченко, С. В. Сар-
таков, В. М. Озеров, Ю. В.
Бондарев, В. М. Коженин-
ков, Ф. Ф. Кузнецов, С. А.
Азимов ва сўзга чиққан бош-

РЕСПУБЛИКАДА ҚАЙНОҚ КУНЛАР



Бугун ҳамманинг ўрни далада. Ғалаба районидеги «Ҳамза» колхозининг пенсионерларининг ҳам, Илйи районидеги Титов номли совхозда пахта тараётган Тошкент педиярия институтининг талабаларининг ҳам — барчанинг дилда ана шу фикр.

С. МАҲКАМОВ фотолари



ТЕРИМ ҚЎШИҒИ

Фарғоналик деҳқонлар пахта тайёрлаш суръатини
кескин ошириб, республика партия ҳукуматининг
Қўшма Кўндал байроғини устмас-уст қўлга киритдилар.
Шу доллар кунларда водий пахтазорларида жасо-
ратли сафарбар меҳнат давом этмоқда. Мавсумга хар
жиҳатдан пухта тайёрлаш кўндал Бувайда ва Ле-
нинград районлари ғалаба маънаси сари дидил нитиз-
моқдалар. Областа йиллик планларини ошириб бо-
жариб, социалистик мажбурият ҳисобига пахта то-
ширатган ҳўжаликлар ва бригадалар сафи тобора
ортиб бормоқда.

Муҳбиримиз Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзи
Фарғона область бўлимининг масъула секретари Ма-
лика МИРЗАЕВА билан телефон орқали боғланиб,
пешқадим пахтакорлар, йнғим-теримнинг суръати ҳа-
қида сўзлаб беришни илтимос қилди.

— Республикаимизнинг кат-
та хирмонига ўзларининг 600
минг тонналик пахта ҳосили
билан ҳисса қўйишга қатъ-
ий бел боғлаган деҳқонлари-
мизнинг ғайрат-шиқоятлари-
ни кўриб, уларни «Терим
қўшиғини» ижро этаётган
ушан хор коллективига ўх-
шаттим келамди. Чунки бу
қўшиқ ҳаммамиз учун се-
вилми, ижодкори пахтакор
халқимиз — бободехқондир.

Бу йилги терим мавсуми
Ўзбекистон ССР ва Ўзбекис-
тон Компартиясининг 60
йиллигига тайёргарлик кў-
риш билан боғлиқ бўлган
юксак меҳнат ва сиёсий кў-
таринчилик вазиятида ўтмоқ-
да. Водийли юз минглаб те-
римчилар, ҳашарчилар шон-
ли сана шарафига Ватанга
рекорд ҳосил туғфа этишга
шайдилар.

Област партия комитети
ва матбуот марказига кела-
ётган хушхабарнинг чеки
йўқ. Хар куни 13—14,5
минг тоннадан ошириб пахта
тайёрланмоқда. Шу кеча
кундузда даладаримизда 234
миг теримчи ва 445 та

«зангори кема»лар юқори
унум билан ишлаяпти. Ле-
нинград районидеги Ангелс
номли кўндал йиллик пахта
тайёрлаш планини биринчи-
лардан бўлиб бажарди. Улар
1755 гектар пахта майдони-
нинг хар гектаридан 35 цен-
тинердан ҳосил олдилар. Қа-
тор бригадалар 60 центнер-
лик хирмон учун курашмоқ-
далар. Бувайда ва Ленин-
град районлари эса 15 октя-
брда ғалаба рапортига нима
чекшиш учун астойдил бел
боғлаганлар. Ўзбекистон,
Охунбобоев, Олтиариқ рай-
онлари терим суръатини
кўн сайин ошириб барчага
ўрнат бўлмоқдалар.

Бу йил мавсумда хар қа-
чонгидан ҳам пухта тайёр-
гарлик кўрилди. Област
партия комитети, област
комсомол комитети ва об-
ласт маданият бошқармаси
томонидан қатор тадбирлар
ишлаб чиқилиб, ҳар бир
бригада ва ҳўжаликнинг
қон жорий этилди. Ёзувчи-
ларимиз, шоирларимиз,
санъаткорларимиз ҳам пах-
такорлар билан бир тан, бир
жон бўлиб меҳнат қилмоқ-

далар. Улар агитбригадалар
билан област ҳўжаликларига
да бўлиб қизиларли учра-
шувлар, мушорралар ўтказ-
моқдалар. Турсунбой Маҳ-
мудов, Адхам Каримов, Ма-
луба Аҳмедова, Фаридат Бу-
таева, Умарали Қўрбонов
каби ижодкорларимиз об-
ласт радиоси ва газетаси
орқали тез-тез ўз ўқувчилари
билан учрашиб, шу кунинг
қаҳрамонлари — те-
римчи, механизатор, ҳашар-
чи студентларга мададкор
бўлмоқдалар.

«Ёзувчилар даладарда»
рубрикаси остида барча рай-
онда «Чақмоқ» варақаси
чоп этилмоқда. Бунда қолоқ
участкалар, колхоз ва сов-
хозлар ҳажви қилинади. Биз
билан бирга Таваккал Ҳо-
ров, Ерқиний Ҳотамова, Жа-
лолхон Охунова, Қўблжон
Усупов каби севишли хонан-
даларимиз, «Дебюта» ва яна
қатор ансамбллар ҳам ўзла-
рининг севишли куй-қўшиқ-
лари билан пахтакорларга
хизмат кўрсатмоқдалар.

Хуллас, ялпи сафарбарлик
шу кунинг ширинига айлан-
ган. Фарғоналик деҳқонлар
ғалаба маънасига куч-қай-
ратларини ишга солиб, уюш-
қонлик билан нитилмоқда-
лар.

ён этилган қонда ва тасвир-
ларини амалга оширишга оид
конкрет тадбирлар белгилан-
ди. Бу тадбирлар кўн мил-
латли совет адабиётининг ғоя-
вий, бадий савиясини яна-
да оширишга, ёзувчилар
ташкilotлари фаолиятининг
ташкilotли-ижодий формалари
терим тақомиллаштиришга қа-
ратилган.

Белгиланган тадбирлар
орасида «Турмушдаги янги-
лик» — адабиётдаги янги-
лик», «Ҳозирги замона ада-
биётида коммунист образи»,
«Ядро ҳалокатининг олдини
олиш, халқлар ўртасида
тинчлик ва ҳамкорлик учун
курашда совет ёзувчисининг
сўзи» мавзуидаги Бутунитти-
фок ижодий конференцияла-
рини ўтказиш мўлжалланган.
Шунингдек улуғ Ғалабанинг
40 йиллигига, танқидчилик
ва адабиётшуносликнинг энг
муҳим проблемаларига ба-
ғишланган пленумлар, пуб-
лицистларнинг Бутунитти-
фок кенгаши ўтказилади. Со-
вет ёзувчиларининг чет эл-
лардаги тараққиётига ра-
диолар билан халқаро уч-
рашувлари плани кенгайти-
рилади.

(ТАСС мухбири)

ЖАСОРАТГА ЧОРЛОВ

Биз Нормат ақони далада
учратдик. Жиззах район пар-
тия комитетининг биринчи сек-
ретари Мели Муродов у билан
бизни таништирди. Нормат
Розиков Жданов номидеги сов-
хозда ўттиз бир йилдан бери
пахтачилик бригадасига бош-
чилик қилиб келади. Икки ме-
ротаба Ленин ордени, Октя-
брь революцияси ҳамда Меҳ-
нат Қизил Байроқ орденлари
билан, кўплаб медаллар ва
Фажрий ёрлиқлар билан тақ-
дирланган. Ун бир фарзанди
бор. Болаларини юқ юзиб-оқ
тараб ўстирди. Набиралари йн-
гирмадан ошиб кетади. Урта
ўғли ўзи билан бирга ишлай-
ди. Норпўлат ва Тошпўлат олий
маълумотли инжениер. Зеби
Самарқанд медицина институ-
тини тугатган. Врач. —Бизнинг
ёзувчилар бригадамизнинг
бошлиғи, Ўзбекистон халқ
ёзувчиси Назир Сафаров ме-
на шу ерда туғилиб, ўсган.

Розиков бизни далага бош-
лайди. Пахтазордаги ҳосил чў-
рини кўриб, ҳайратга қолдик.
Бир бригадирга.

Уни суҳбатга чорлаймиз.

—Ўза нисоятда инжик
ўсимлик, — деди Нормат ака.
— Аяган кўзга чўп тушади,
деганларидек, унга ёпишди-
ган бало-қазо кўп. Бир дона
чигит ердан униб чиққунча,
эҳ-ке, биласизми, ерга қарай-
вериб кўзимиз толади. Ҳали
дўл, ҳали жала, ҳали қатқа-
лоқ, ҳали шир... Булардан ту-
зани омон асрайсиз. Сўнг
парваршиш дам яғна, дам че-
канка, бу тадбир ҳам ўз вақ-
тида ўтказилмаса, ўза тез
ғовлаб кетади. Бу ерда ҳам
деҳқон 3—4 центнер ҳосилини
йўқотади. Оби-тобида суғи-
риш, бегона ўт бостирмаслик...
Еки бўлмаса, дефеоляциянинг
офалики. Вақтида ўтказилмаган
дефеоляция ҳосилининг катта
қисмига зомин бўлади...

Нормат ақонинг гаплари ҳам

Катта, Етимтоққа туташиб
кетган кўнчининг икки тарафи
пахтазор. Бир текис. Опоқ
момикдай бўлиб очилиб ётган
пахтазорларда қўл терини ҳам,
меҳнат терини ҳам аямда.
Дала тугиллайди. Машиналар
бўлган бункерларини телека-
ларга пешма-пеш ағдармоқда.
Далага тикилар экинмиз, ке-
ча кечкунун клубда колхоз
активлари билан бўлиб ўтган
учрашува ҳақида, у ерда сўзла-
ган одамларнинг иродеси,
мардонаворлиги ҳақида хар
биримиз ўзиниқча ўйлардик.

Давоми иккинчи бетда

САНЪАТГА ОШИҚ ЭЛ

Мамлакатимизда Германия Демократик Республикаси
маданият кунлари бошланмоқда. Шу муносабат билан
бир неча кун ГДРда бўлиб, республика маданият ҳаёти ва
санъати билан танишиб, қайтган журналист Намоз
САБДУЛЛАЕВИНГ ГДР маданият министрининг ўрин-
босари Дитмар КАЛЛЕР билан суҳбатини эътиборингиз-
га ҳавола этамиз.

— Германия Демократик
Республикаси ҳозирги кунда
жаҳоннинг энг йирик ва кўза
қўнган маданият мар-
казларидан бири бўлиб қол-
ганлига ҳеч қанга сир эмас.
Бунинг аjoyиб куй-қўшиқ,
раксларини, подыр тасвир-
рий санъат асарларини,
юксак бадий савияда иш-
ланган фильмларини ҳам
қўрсатиб турибди. Бизни шу
кунлардаги ГДР музика ола-
ми қизиқтирди.

— Мамлакатимиз музика
ҳаёти асосини 88 давлат
оркестри ташкил этади. Шу
жумладан, уларнинг 42таси
театр ва радио оркестрлари
бўлиб ўз, сафарига 5000
санъаткорини жаллаб туриб-
ди. 1548 — 1570 йилларда
ёш асос солган Дрезден, Бер-
лин Давлат капеллалари,
1743 йили иш бошлаган
Лейпцигидеги «Гевандхаус»,
1870 йили шаклланган Дрез-
ден симфоник оркестри фи-
лармониялари коллективла-
рини бутун жаҳон билади.
Дрездендаги «Земпер-опер»
қайта тикланипти. Бир вақт-
лар Вебер, Вагнер операла-
ри билан жаҳонга довр



ЖАСОРАТТА ЧОРЛОВ

Боши биринчи бетда

Минбарга чиққанидан ҳар бири ўз режалари ҳақида тўлиқ-тошб гапирди. Бу гап-гап, нўқ, ишга чечан одамларнинг хатти-ҳаракатлари, ўзини туттишга қараб ҳавас қилсан, киши. Улар қозғога қарамай, ўз меҳнатлари натижасидан унган ҳосилнинг чўғига қараб, иккиланмай гапирарди.

Назир Сафаров мана шу қолғоннинг факри эъзоси. У киши мажлисда учта донгдор бригадирдан сўради: «Қани, юракларингда бор гапни мана шу одамларга очик айтилган. Бу йил нима қиласизлар? Мўлжал қандай?». «Қирк центнердан бераман», деди Тўпхон Раҳмонов, «Қирк ўтти центнердан бераман», деди Тўпхон Раҳмонов, «Қирк ўтти центнердан бераман», деди Тўпхон Раҳмонов.

— Шу гапларингга ишонса бўладики! — деб сўради ёзувчи.

— Деҳқоннинг лафзи ҳалол! — деб ҳамма учун жавоб берди Ортиқбой Раҳмонов.

Жиззах район партия комитетининг секретари Мавлудхон Жумабеов ва одамларни ўз ишининг усталари, деб атади. Мавлудхоннинг ўзи ҳам ҳали ёш секретарлардан. Қомсомолдан чиққан олов қиз. Райком бу қизнинг келажига катта умид, ишонч билдириб секретарликка сайлади.

Пахта қабул пунктлари ва заводларда ҳам пахтакор меҳнатининг қадрига етди. Ҳа, ўз ишининг усталари ўтирибди. Бу йилги ҳисоб-китоб ишлари ҳам ўтти коч. Бу йил дастлаб пахта қимматининг тўқсон фоизини ҳақида ҳақ тўланади. Қолгани ҳосил толага айлантирилган кейин ҳисоб-китоб қилинади. Ана шунда сиз ҳам, қабоб ҳам қуймаслиги керак. Ҳамма гап тола, пахта беради. Ҳамма тола муаммосига бориб тақаллади. Пахтанинг қадри қиммати, афзаллиги, баҳоси толасининг сифати билан ўлчабди.

Толанинг пишқилги нима-ларга боғлиқ? Бу ерда пахта ўсадиган тупроқ таркибидан минераллар билан уруғ масаласи катта аҳамиятга эга экани, шубҳасиз.

— Биз пудратчимиз, — деди Ортиқбой Раҳмонов. — Бу йил пахтачининг янги стандартлар бўйича тошпирасми. Толанинг пишқилгига қараб қабул қилишмоқда. Партиякизи биздан шунинг талаб қилимоқда. Ўштангилар ҳосилни янгича стандартлар бўйича олишар экан, бизга йил бошида янгича стандартлар бўйича уруғ беришлари, янгича стандартлар бўйича шартномалар тузишмиз керак эди. Ваҳоланки, уруғ ўша-ўша, шартномалар эскича, қабул янги талаб бўйича...

Бу йилги мавсумда агаросанот комплекси шериклари ўртасида келишмовчиликлар учраб турибди. Хўш, бу ўринда қим ҳақ! Биринчи ярусдан тегиб олинган илк ҳосилни иккинчи қорғат баҳолаган лаборатория ходимларини ёки уруғлик сифатдан олтидан деҳқонларни биз бу ўринда уларга ҳақимлик қилмоқчи эсансиз. Аммо қўйиб турибдики, бу ерда ўйлаб кўра бўладиган муаммолар эъ эмас...

Махшур пахтакор Холбуев Рустамов ҳақида, унинг аҳил коллектив ҳақида кўп ўқиганми.

Холбуев тузган бригада бир қанча йиллар давомида юз гектар майдонда деҳқончилик қилиб келди. Бу йил яна эллик беш гектар майдон эъланди. Биз орамизда фото-мухбир борлигиндан фойдаланиб, Холбуевдан битта-иккита «жолдузлар» билан суратга тушишни илтимос қилдик. У қўлимизга берибди:

— Битта-иккита «жолдуз» сизларга, адабиётда бўлади, — деб қолди дебуртди. Сизлар ҳадеб шу битта-иккита «жолдуз» атрофида айланаварасизлар. Нима бўлса ўшаларники. Қолганлари қилиб кетаварди. Мен учун азозларимнинг ҳаммаси бирдек. Битта-иккитасини ажратиб суратга тушишга рози бўлмайман.

Мана шу гапдан жуда катта маъно ўқиди. Дала шийпониде бизга бир рўйхатни кўрсатишди. Унда ердаки ҳўжаликдаги молларга қараш алоҳида, рўзгор юмушларига бориш рўйхати алоҳида. Меҳнат иштирокчиларининг ўзига хос тартибини кўрдик. Бу рўйхатларда бригадани қилинади ишларнинг илгидан-илгисигача инobatга олинган.

Бу бригада аъзоларининг ҳаммаси ҳам «универсал» одамлар. Билмаган ишлари йўқ. Тракторчи ҳам, сувчи ҳам, ошпаз ҳам. Ердаки ҳўжаликка қараш учун ҳар кун бир одам наъвати билан беравир қилиб кетган. Ердаки ҳўжаликдаги сиғирларнинг ҳам ҳар ким ўз наъватчилигига соғаварди. Асаларига ҳам, қўйига ҳам, қўйларга ҳам баъбараварига қарашаварди. Билмаган, қилмаган, дейдиган одам йўқ бригадани. Ана шундан бригадалар борки, у ерларда бирор меҳнаткор оғриб қолса трактор тўхтаб тураверди, етганини кутди. Холбуевнинг беридагидаги йигитлар эса техниканинг ҳамма сир-асроридан воқиф. Бригада бошлиғи ҳамма аъзоларига бирдек меҳрибон.

Одатда пешқадим бригадани бўлганимизда фақат ютуқлар ҳақида, юқори кўрсаткичлар тўғрисида сўз кетади. Холбуев айтиди:

— Совхозимиздаги дренажлар кўпчилигининг қийнақлиги. Ўштангилар «биздан кетгунча, эгасига етгунча» қабилда иш тутиб, шоша-пиша тошпириб кетганлар. Улар йўл қўйган хатлар азобини деҳқонлар тортаяпти. Фақат бизда эмас, бошқа қўйиқ ҳўжаликларда ҳам шундай. Биз илтимос қилардик, мана шу масалани матбуотда алоҳида кўриб чиқсаларми. Токи, «Дренажист»га ишлайдиган ходимлар ерининг шўрини ювиб, кейин деҳқонга тошпирсалар...

Холбуевнинг дилидаги режалар кўп. У Жиззах чўлининг тўғича ҳўжалигини барча деҳқонларга чиқариб намуна кўрсатиб ишлатаяпти. Шундай бўлиши ҳам керак. Холбуев ана шу ибратли, шахсий намунаси тўғрисида КПСС Марказий Комитети аъзоларига кандидат, Ленин қомсомили мукофоти лауреати.

Хўмратли газетон! Бу қарамонимизнинг номини ҳам рўзномаларда кўп учратгансиз. У пахта етиштиришда бой тажриба мактаби яратган деҳқонлардан. Ота-оналари билан Гулистонда қўйиб келганида бу қиз қили тўрмушнинг иссиқ-сувуғини, пасту баландини ахши билмасди. Унинг юлдузи Хўмрат Хўжақуллов билан тўри келиб қолди. Қасби одадий иссиқ, ёнғи эди. Ишараси қилгудек ҳаёт кечиршди. Ўқиб фарзандлари ўғил бўлди. Аммо бу қувониқ узоққа чўзилмади: ўғилларини икки йил тўлганда, Хўмрат ака буйрак касалига мубтало бўлиб, кейин ўриндан турмади. Рўбига қўйчилик масхалат берди: «Ҳа-ей маромини тўхтата, турмуш қўр». Бугун Рўб шундай жаваб қилди: «Билганимда кучим бор экан, ўғилларимни бирова қарам қилиб қўймайман. Турмуш нимадигани кўрдим...» Кўнларинг берида Рўбнинг қўлига «Совет Ўзбекистони» газетасининг янги сон тушиб қолди. Газетда ёзилишича, Мирзачўл бағрида ташкил этилган янги Абай номидаги

Республиканинг 1984 йилги пахта хирмонлари юксалмоқда.

Республикамиз далаларида долзарб мавсум — пахта йиғим-теримини қизгин давом этмоқда. Ҳамма жойда пахтачи машинада терилган қишлоқда. Табиат инжиқликларига қарамай пахтакорлар меҳнат жасоратларини кўрсатишмоқда. Республиканинг пахтакорларининг давлатга тошпирган пахтаси уч миллион тоннага яқинлади.

Республика матбуот марказининг ходими, журналист Н. Шакарон йиғим-теримнинг бориши хусусида муҳбиринизга қуйидагиларни хабар қилди.

Республика матбуот марказига келадиган хабарлардан маълумки, пахтакорлар йиғим-теримини кўтарики руҳда давом эттирмоқдалар. Ҳосил тақдирини кўп жиҳатдан ўзларига

боғлиқ эканлигини юракдан ҳис этган меҳнаткорлар қўри унум билан меҳнат қилмоқдалар.

Қорақалпоғистон АССР, Фарғона, Андижон, Наманган, Сурхондарё, Бухоро ва бошқа областлардан ке-

совхозга Синатой Минабоев директорлик қилаётган экан. Рўб бу одамни танирди. У совхоз директорига бориб фикрини айтиди, ишлаш истаганини билдирди. Унга пахта терилган машинасини беришди. Келаси йили Рўбнинг ҳаётида яна бурилиш юз берди. Унга дастлаб бешинчи бўлимдаги бир бригадани бердилар. Шу тахлит йиллар кетидан йиллар ўтди. Илк бор Рўб Маматованинг қўлига Меҳнат Қизил Байроқ ордени таъйинланди. Унинг бригадаси йиллик планнинг икки қисmini қилиб ўришди. 1976 йили у Ленин ордени билан тақдирланди. Кўп ўтмай бу мунофотир каторига «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган пахтакор» фахрий унвони қўйилди. 1979 йили Рўбнинг тарихий ҳолида ўчмас из қолдирди: СССР Олий Советига депутат қилиб сайланди.

— Районимизда партия, давлат интизомининг сўйсатганини райком пленумида атрофликча чуқур таҳлил қилдик, — дейди Рўб Маматова. — Пахта тошпириб ва қайта ишлашда товарсиз операцияларни амалга оширган шахслар қаттиқ жазоланди. Хўллас, ҳар соҳада ишмизни қайта қураёلمиз.

Совхозда Рўб Маматова изидан бораётган хотин-қизлар бор. Гулбаҳор Бисуллова, Турсуной Болтабоева бошчилиқ қилаётган бригадаларда ҳам бу йил мўл ҳосил етказилди. Утган ҳўжалик йилида совхоздаги 9 бригаданинг атиги биттасида план тўлай қолган эди. Қўйчиликнинг масаласи билан сувчи Гаффор Лафасов шу бригадани бош қилиб қўйилди. У чегини ерга қадар ҳам бошлаб Рўб Маматова билан бамаслаб хат иш қилиб келмоқда. Рўб шу қолоқ бригададани таланиб олган. Ҳа, Рўб Маматова мизрачулликларнинг иштироки бўлиб қолди.

Бир неча, кун мобайнида бир дунё таъсирот билан Тошкентга қайтди. Қаерда бўлмайлик, республикамизнинг ақиллиқ келатган 60 йиллик тўғича қизини тайёргарлик келтирилганининг гувоҳи бўлди.

Олтин қўлларингиз асло толасини. Хирмонингизга баракка, азиз пахта захматқилари!

Келди ҚОДИРОВ,

Шўхрат ЖАББОРОВ

Республика матбуот марказидан репортаж

РЕСПУБЛИКА МАТБУОТ МАРКАЗИДАН РЕПОРТАЖ

ХИРМОНЛАРДАН ХИРМОНЛАРГА

лаётган хабарларда йиғим-теримда ўйлаб олинган натижа хизмат кўрсатганликларини татиқиллади. Тўртқўр районидagi Илчи номи колхозда истиқомат қилувчи Ёнубой Отаниёзов оиласининг уч нафар аъзоси ҳар кун хирмонга 300 килограммдан ошириб пахта тўқмоқда. Уларнинг масвум бошидан буён терган пахта-ларини 15 минг килограммдан ошиб кетди. Ёнгилас номидаги колхоздан Оллоберди Неродов оиласи ҳам ўрнани кўрсатиб ишламоқда.

Райондаги ўйлаб бошқа оилавий теримчилар улардан ибрат олиб меҳнат қилмоқдалар.

Республиканинг турли областларидан давлатга пахта тошпиратиш планлари ҳақида келадиган хабарлар кишини қувонтиради. Шофиркон районидagi «Ленинбад» колхозидан Саттор Қиличев, Қизилтепа районидagi қўйиқ 3-совхоздан Жаббор Қаримов бошчи ва бошқа юзлаб бригадалар давлатга пахта тошти юзасидан планларини аллақачон бажаришди.

Маълумки, машиналар пахта йиғим-теримда ҳал қилувчи куч ҳисобланади. Айниқса, ишчи кучи ҳам бў-

лоғи эканлигини юракдан ҳис этган меҳнаткорлар қўри унум билан меҳнат қилмоқдалар.

Қорақалпоғистон АССР, Фарғона, Андижон, Наманган, Сурхондарё, Бухоро ва бошқа областлардан ке-

совхозга Синатой Минабоев директорлик қилаётган экан. Рўб бу одамни танирди. У совхоз директорига бориб фикрини айтиди, ишлаш истаганини билдирди. Унга пахта терилган машинасини беришди. Келаси йили Рўбнинг ҳаётида яна бурилиш юз берди. Унга дастлаб бешинчи бўлимдаги бир бригадани бердилар. Шу тахлит йиллар кетидан йиллар ўтди. Илк бор Рўб Маматованинг қўлига Меҳнат Қизил Байроқ ордени таъйинланди. Унинг бригадаси йиллик планнинг икки қисmini қилиб ўришди. 1976 йили у Ленин ордени билан тақдирланди. Кўп ўтмай бу мунофотир каторига «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган пахтакор» фахрий унвони қўйилди. 1979 йили Рўбнинг тарихий ҳолида ўчмас из қолдирди: СССР Олий Советига депутат қилиб сайланди.

— Районимизда партия, давлат интизомининг сўйсатганини райком пленумида атрофликча чуқур таҳлил қилдик, — дейди Рўб Маматова. — Пахта тошпириб ва қайта ишлашда товарсиз операцияларни амалга оширган шахслар қаттиқ жазоланди. Хўллас, ҳар соҳада ишмизни қайта қураёلمиз.

Совхозда Рўб Маматова изидан бораётган хотин-қизлар бор. Гулбаҳор Бисуллова, Турсуной Болтабоева бошчилиқ қилаётган бригадаларда ҳам бу йил мўл ҳосил етказилди. Утган ҳўжалик йилида совхоздаги 9 бригаданинг атиги биттасида план тўлай қолган эди. Қўйчиликнинг масаласи билан сувчи Гаффор Лафасов шу бригадани бош қилиб қўйилди. У чегини ерга қадар ҳам бошлаб Рўб Маматова билан бамаслаб хат иш қилиб келмоқда. Рўб шу қолоқ бригададани таланиб олган. Ҳа, Рўб Маматова мизрачулликларнинг иштироки бўлиб қолди.

Бир неча, кун мобайнида бир дунё таъсирот билан Тошкентга қайтди. Қаерда бўлмайлик, республикамизнинг ақиллиқ келатган 60 йиллик тўғича қизини тайёргарлик келтирилганининг гувоҳи бўлди.

Олтин қўлларингиз асло толасини. Хирмонингизга баракка, азиз пахта захматқилари!

Келди ҚОДИРОВ,

Шўхрат ЖАББОРОВ

Республика матбуот марказидан репортаж

РЕСПУБЛИКА МАТБУОТ МАРКАЗИДАН РЕПОРТАЖ

ХИРМОНЛАРДАН ХИРМОНЛАРГА

лаётган хабарларда йиғим-теримда ўйлаб олинган натижа хизмат кўрсатганликларини татиқиллади. Тўртқўр районидagi Илчи номи колхозда истиқомат қилувчи Ёнубой Отаниёзов оиласининг уч нафар аъзоси ҳар кун хирмонга 300 килограммдан ошириб пахта тўқмоқда. Уларнинг масвум бошидан буён терган пахта-ларини 15 минг килограммдан ошиб кетди. Ёнгилас номидаги колхоздан Оллоберди Неродов оиласи ҳам ўрнани кўрсатиб ишламоқда.

Райондаги ўйлаб бошқа оилавий теримчилар улардан ибрат олиб меҳнат қилмоқдалар.

Республиканинг турли областларидан давлатга пахта тошпиратиш планлари ҳақида келадиган хабарлар кишини қувонтиради. Шофиркон районидagi «Ленинбад» колхозидан Саттор Қиличев, Қизилтепа районидagi қўйиқ 3-совхоздан Жаббор Қаримов бошчи ва бошқа юзлаб бригадалар давлатга пахта тошти юзасидан планларини аллақачон бажаришди.

Маълумки, машиналар пахта йиғим-теримда ҳал қилувчи куч ҳисобланади. Айниқса, ишчи кучи ҳам бў-

лоғи эканлигини юракдан ҳис этган меҳнаткорлар қўри унум билан меҳнат қилмоқдалар.

Қорақалпоғистон АССР, Фарғона, Андижон, Наманган, Сурхондарё, Бухоро ва бошқа областлардан ке-

совхозга Синатой Минабоев директорлик қилаётган экан. Рўб бу одамни танирди. У совхоз директорига бориб фикрини айтиди, ишлаш истаганини билдирди. Унга пахта терилган машинасини беришди. Келаси йили Рўбнинг ҳаётида яна бурилиш юз берди. Унга дастлаб бешинчи бўлимдаги бир бригадани бердилар. Шу тахлит йиллар кетидан йиллар ўтди. Илк бор Рўб Маматованинг қўлига Меҳнат Қизил Байроқ ордени таъйинланди. Унинг бригадаси йиллик планнинг икки қисmini қилиб ўришди. 1976 йили у Ленин ордени билан тақдирланди. Кўп ўтмай бу мунофотир каторига «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган пахтакор» фахрий унвони қўйилди. 1979 йили Рўбнинг тарихий ҳолида ўчмас из қолдирди: СССР Олий Советига депутат қилиб сайланди.

— Районимизда партия, давлат интизомининг сўйсатганини райком пленумида атрофликча чуқур таҳлил қилдик, — дейди Рўб Маматова. — Пахта тошпириб ва қайта ишлашда товарсиз операцияларни амалга оширган шахслар қаттиқ жазоланди. Хўллас, ҳар соҳада ишмизни қайта қураёلمиз.

Совхозда Рўб Маматова изидан бораётган хотин-қизлар бор. Гулбаҳор Бисуллова, Турсуной Болтабоева бошчилиқ қилаётган бригадаларда ҳам бу йил мўл ҳосил етказилди. Утган ҳўжалик йилида совхоздаги 9 бригаданинг атиги биттасида план тўлай қолган эди. Қўйчиликнинг масаласи билан сувчи Гаффор Лафасов шу бригадани бош қилиб қўйилди. У чегини ерга қадар ҳам бошлаб Рўб Маматова билан бамаслаб хат иш қилиб келмоқда. Рўб шу қолоқ бригададани таланиб олган. Ҳа, Рўб Маматова мизрачулликларнинг иштироки бўлиб қолди.

Бир неча, кун мобайнида бир дунё таъсирот билан Тошкентга қайтди. Қаерда бўлмайлик, республикамизнинг ақиллиқ келатган 60 йиллик тўғича қизини тайёргарлик келтирилганининг гувоҳи бўлди.

Олтин қўлларингиз асло толасини. Хирмонингизга баракка, азиз пахта захматқилари!

Келди ҚОДИРОВ,

Шўхрат ЖАББОРОВ

Республика матбуот марказидан репортаж

РЕСПУБЛИКА МАТБУОТ МАРКАЗИДАН РЕПОРТАЖ

ХИРМОНЛАРДАН ХИРМОНЛАРГА

лаётган хабарларда йиғим-теримда ўйлаб олинган натижа хизмат кўрсатганликларини татиқиллади. Тўртқўр районидagi Илчи номи колхозда истиқомат қилувчи Ёнубой Отаниёзов оиласининг уч нафар аъзоси ҳар кун хирмонга 300 килограммдан ошириб пахта тўқмоқда. Уларнинг масвум бошидан буён терган пахта-ларини 15 минг килограммдан ошиб кетди. Ёнгилас номидаги колхоздан Оллоберди Неродов оиласи ҳам ўрнани кўрсатиб ишламоқда.

Райондаги ўйлаб бошқа оилавий теримчилар улардан ибрат олиб меҳнат қилмоқдалар.

Республиканинг турли областларидан давлатга пахта тошпиратиш планлари ҳақида келадиган хабарлар кишини қувонтиради. Шофиркон районидagi «Ленинбад» колхозидан Саттор Қиличев, Қизилтепа районидagi қўйиқ 3-совхоздан Жаббор Қаримов бошчи ва бошқа юзлаб бригадалар давлатга пахта тошти юзасидан планларини аллақачон бажаришди.

Маълумки, машиналар пахта йиғим-теримда ҳал қилувчи куч ҳисобланади. Айниқса, ишчи кучи ҳам бў-

лоғи эканлигини юракдан ҳис этган меҳнаткорлар қўри унум билан меҳнат қилмоқдалар.

Қорақалпоғистон АССР, Фарғона, Андижон, Наманган, Сурхондарё, Бухоро ва бошқа областлардан ке-

совхозга Синатой Минабоев директорлик қилаётган экан. Рўб бу одамни танирди. У совхоз директорига бориб фикрини айтиди, ишлаш истаганини билдирди. Унга пахта терилган машинасини беришди. Келаси йили Рўбнинг ҳаётида яна бурилиш юз берди. Унга дастлаб бешинчи бўлимдаги бир бригадани бердилар. Шу тахлит йиллар кетидан йиллар ўтди. Илк бор Рўб Маматованинг қўлига Меҳнат Қизил Байроқ ордени таъйинланди. Унинг бригадаси йиллик планнинг икки қисmini қилиб ўришди. 1976 йили у Ленин ордени билан тақдирланди. Кўп ўтмай бу мунофотир каторига «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган пахтакор» фахрий унвони қўйилди. 1979 йили Рўбнинг тарихий ҳолида ўчмас из қолдирди: СССР Олий Советига депутат қилиб сайланди.

— Районимизда партия, давлат интизомининг сўйсатганини райком пленумида атрофликча чуқур таҳлил қилдик, — дейди Рўб Маматова. — Пахта тошпириб ва қайта ишлашда товарсиз операцияларни амалга оширган шахслар қаттиқ жазоланди. Хўллас, ҳар соҳада ишмизни қайта қураёلمиз.

Совхозда Рўб Маматова изидан бораётган хотин-қизлар бор. Гулбаҳор Бисуллова, Турсуной Болтабоева бошчилиқ қилаётган бригадаларда ҳам бу йил мўл ҳосил етказилди. Утган ҳўжалик йилида совхоздаги 9 бригаданинг атиги биттасида план тўлай қолган эди. Қўйчиликнинг масаласи билан сувчи Гаффор Лафасов шу бригадани бош қилиб қўйилди. У чегини ерга қадар ҳам бошлаб Рўб Маматова билан бамаслаб хат иш қилиб келмоқда. Рўб шу қолоқ бригададани таланиб олган. Ҳа, Рўб Маматова мизрачулликларнинг иштироки бўлиб қолди.

Бир неча, кун мобайнида бир дунё таъсирот билан Тошкентга қайтди. Қаерда бўлмайлик, республикамизнинг ақиллиқ келатган 60 йиллик тўғича қизини тайёргарлик келтирилганининг гувоҳи бўлди.

Олтин қўлларингиз асло толасини. Хирмонингизга баракка, азиз пахта захматқилари!

Келди ҚОДИРОВ,

Шўхрат ЖАББОРОВ

Республика матбуот марказидан репортаж

РЕСПУБЛИКА МАТБУОТ МАРКАЗИДАН РЕПОРТАЖ

ХИРМОНЛАРДАН ХИРМОНЛАРГА

лаётган хабарларда йиғим-теримда ўйлаб олинган натижа хизмат кўрсатганликларини татиқиллади. Тўртқўр районидagi Илчи номи колхозда истиқомат қилувчи Ёнубой Отаниёзов оиласининг уч нафар аъзоси ҳар кун хирмонга 300 килограммдан ошириб пахта тўқмоқда. Уларнинг масвум бошидан буён терган пахта-ларини 15 минг килограммдан ошиб кетди. Ёнгилас номидаги колхоздан Оллоберди Неродов оиласи ҳам ўрнани кўрсатиб ишламоқда.

Райондаги ўйлаб бошқа оилавий теримчилар улардан ибрат олиб меҳнат қилмоқдалар.

Республиканинг турли областларидан давлатга пахта тошпиратиш планлари ҳақида келадиган хабарлар кишини қувонтиради. Шофиркон районидagi «Ленинбад» колхозидан Саттор Қиличев, Қизилтепа районидagi қўйиқ 3-совхоздан Жаббор Қаримов бошчи ва бошқа юзлаб бригадалар давлатга пахта тошти юзасидан планларини аллақачон бажаришди.

Маълумки, машиналар пахта йиғим-теримда ҳал қилувчи куч ҳисобланади. Айниқса, ишчи кучи ҳам бў-

лоғи эканлигини юракдан ҳис этган меҳнаткорлар қўри унум билан меҳнат қилмоқдалар.

Қорақалпоғистон АССР, Фарғона, Андижон, Наманган, Сурхондарё, Бухоро ва бошқа областлардан ке-

совхозга Синатой Минабоев директорлик қилаётган экан. Рўб бу одамни танирди. У совхоз директорига бориб фикрини айтиди, ишлаш истаганини билдирди. Унга пахта терилган машинасини беришди. Келаси йили Рўбнинг ҳаётида яна бурилиш юз берди. Унга дастлаб бешинчи бўлимдаги бир бригадани бердилар. Шу тахлит йиллар кетидан йиллар ўтди. Илк бор Рўб Маматованинг қўлига Меҳнат Қизил Байроқ ордени таъйинланди. Унинг бригадаси йиллик планнинг икки қисmini қилиб ўришди. 1976 йили у Ленин ордени билан тақдирланди. Кўп ўтмай бу мунофотир каторига «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган пахтакор» фахрий унвони қўйилди. 1979 йили Рўбнинг тарихий ҳолида ўчмас из қолдирди: СССР Олий Советига депутат қилиб сайланди.

— Районимизда партия, давлат интизомининг сўйсатганини райком пленумида атрофликча чуқур таҳлил қилдик, — дейди Рўб Маматова. — Пахта тошпириб ва қайта ишлашда товарсиз операцияларни амалга оширган шахслар қаттиқ жазоланди. Хўллас, ҳар соҳада ишмизни қайта қураёلمиз.

Совхозда Рўб Маматова изидан бораётган хотин-қизлар бор. Гулбаҳор Бис



ЎЗБЕКИСТОН БАЙРОҒИ

Шонли республикам ва Ўзбекистон Компартиясининг 60 йиллигига

Ҳар қандай лашкарнинг ҳам
Ўз туғи, ялови бор.
Сен қайси салтанатдан,
Сен қайси давлатдан кам.
Қўрғонлар қаторида
Бир қўрғонсан устивор,
Валломат, туғдор юртим,
Муҳташам республикам.

Ўйлайман, ҳа, оламда
Нисбий эрур кўп ҳолат.
Замона галвиридан
Ҳар нарсга ўтабарар.
Тарих учун ва лекин
Ким ҳам бергай кафолат
Якка инсон бир йўлчи,
Келару кетабарар.

Қадим-қадим замонда
Юнонлик ҳайкалтарош
Бир санъат яратибди,
Мақсади — бир бурда нон.
Ҳайкал эса асрлар
Синовиға бермиш дош,
Бугун уни кўкларга
Кўтарар буткул жаҳон.

Кўзни каттароқ очиб
Боксанг бу муаммога
Алам қилгулик қадар
Кам яшар инсон зоти,
Фақатгина халқ соҳиб
Бардавом бу дунёга,
Асрагай ҳар кас номин
Фақат халқнинг ҳаёти.

Санасанг ҳодисот мўл
Ўзбекининг тарихида,
Ҳар бирига бир нома
Еки дoston битгулик.
Не зотлар оқмаган бу
Асрлар ариғида,
Ҳар бири битта халқнинг
Гурурига етгулик.

Бари ўтди, эл қолди
Қисматга ўйин бўлиб,
Яккан ўзбек ўз-ўзин
Юмдалади бетўхтов.
Улуғ бу юрт кийган тўн
Чок-чокидан сўкилиб,
Уч ёнга кетди ўзбек
Қўлида учта ялов.

Барчага аён эрур
Мен айтган ушбу гаплар.

То ҳануз асабларни
Эзгилар бу шум ўтмиш.
Мозийга ўқтин-ўқтин
Сочсак ҳамки газаблар,
Лекин айтинг, ўзбекининг
Қўлидан ким ҳам тутмиш?!

Бир кун ёвқур шоир
Яъни Турди Фароғий,
Бўлтак бўлган бу халққа
Бирлаш деб қилди хитоб.
Бежавоб қолаберди
Унинг дардли сўроғи,
Уша-ўша замин кар,
Уша-ўша гунг офтоб.

Бугун зимдан назар сол
Сен мана бу байроққа,
Майлига бир дақиқа
Унутгин турфа кекки.
Шу байроқ номимизни
Элди йироқ-йироққа,
Шу байроқ бирлаштирди
Пароканда ўзбекини.

Фурсати келган экан
Таъзим ила айтигин:
Бу байроққа Лениннинг
Рухи ўзи ёр бўлган.
Ўз ҳаққи-ҳуқуқини
Эта олса гар тайин,
Бир байроқни тутган халқ
Абадиян бор бўлғай.

Коммунист ўлкамизнинг
Шавкатин зиёда этиб,
Она юрт яловини
Сарбаланд тутсак, не бахт!
Инқилобий Ватанда
Дўстлиқни мурод этиб,
Ол байроқни ушбу кун
Тиз чўкиб ўпсак, не бахт!

ТИНИҚ КЎЗГУ

Ўзбек адабиётининг атоқ-
ли намоёндаларидан бири,
юксак шеъринг истеъдод
ва илм соҳиб Мақсуд Шайх-
зода бой адабий мерос
қолдирди. Бу қимматли
меросни ўқиб, давримиз,
бунёдкор элимизнинг бади-
ий тарихи, тиниқ кўзгу
дейиш мумкин. Шоир архи-
видаги материаллар лирика
дафтарлари, драматик асар-
ларнинг турли нусхалари,
қайлар, муҳожазлар, маъ-
тублар ҳамда ижодий режа-
лардан иборат. Уларда шо-
ирнинг меҳнаткаш, ўзи ва ўз-

галар ижодига бағоят талаб-
чан шахси намоён бўлади.
Шу билан бирга, улар шоир,
олим ва публицист Шайхзо-
данинг ўз тақдирини меҳнат-
каш халқ тақдирин билан во-
баста этганини, умрининг
ҳар бир дақиқасида ижод
дарди билан яшганлигидан
далолат беради. Бугун га-
визхонлар эътиборига Шайх-
зоданинг Ҳуманиёв Жаббо-
рова ёган икки мактуби
ва ижод ҳақидаги мушоҳада-
ларидан намуналар ҳавола
қилмоқдамиз.

Мўҳсин ЗОКИРОВ

ларини ёддан билар эди. Бу шоир... Нозим Ҳикмат-
нинг устози бўлган.

...Мактубни, шеърини олганингиз, редакциянинг
факри ва унинг истиқболи ҳақида 12-15 сентябр-
га хастахона адресига хат ёсангиз, улгурасиз!
Авиапочта 2-3 кунда олиб келар экан. Аммо пур-
маъний телеграмма юбурсангиз ҳам бўлади.

Ҳар ҳолда мен шахарга кўчиб, меҳмонхонада
бирон ҳафта турсамда, адресимни шу касалхонанинг
почтасида қолдираман, улар хатларини янги адрес-
га жўнатулар.

Хўш, шахарнинг аҳволи қалай? Кўп иссиқдир
ҳали ҳам? Бу ерларда ҳаволар совуқроқ эдию, ҳо-
зир жуда мулоим ва муътадил бўлиб қолди.
Ҳамма дўстларга салом!

Ўзларини кўчиб қоламан.
Дуойи хайр ила М. ШАЙХЗОДА
1966 йил, 2 сентябрь
Москва

Е Ҳуманиёв!
Салом! Мен узоқда бўлсамда, фикрим-зикрим
юрта банд! Илгари юборган шеърини чиқибди ва
одамларда аниқ яхши тасеъурот қолдирибди шекил-
ли. Раҳмат! Бирок, бундан мен шу кўнлардагина, бу
ерга келган министрлардан билиб қолдим. Е шоир!
Ахир, менга бу тўғрида икки эътиқот хат ёншига
ижодий фурсат тополмадигини? Хўш, майли. Бу
асосий гап эмас!

Хозир сизга пахта ҳақидаги манзумани юбораяп-
ман. Лекин сарлаҳқа баъзи ўртоқларга ғалати ту-
юлсада, шундоқ қилиши яхши! Пахта ҳамкорнизи,
дастёрини маъносига «хурматли» дейишим янги-
лик бўлса керак, мантиқан ҳам тўғри.

Мен ҳозир яхши, дуруст бўлиб қолдим. Ойнинг
охирларига Москва атрофидаги санаторийлардан
биттасига бориб, 24 кун дам олинади. Сўнгра
«шаҳри ларзон»га қайтамиз!

Адашимиз мулла Мақсудга ва бошқа ҳамма
ўртоқларга соғинчли саломлар.

Хўрмат билан: М. ШАЙХЗОДА
1966, 24 IX

МУШОҲАДАЛАР

Қўшиқни эшитмоқ билан тингламоқ орасида катта
фарқ бор, гарчи бу сўзлар илк қарашда маънодош кали-
малардай туюлсалар ҳам... Нағмани эшитибсану тингла-
мабсанми, дедик, уни асти англамабсан...

Календардаги ҳар қандай ўн кундан адабий декада
(ун кунлик) ясаб бўлмайди, албатта. Адабиёт ва санъат
декадалари узоқ йилларнинг якуни, буюк ижодий меҳ-
натнинг эл олдида қўйилган.

Шеър билан «назм» ўртасидаги фарқни шоирларимиз
ҳам, танқидчиларимиз ҳам аниқлаб олмагунча, «адаб бо-
зорида» сўзлар ва ёвгон байтлар ҳақиқий юрак поэзия-
сига гов бўлиб тургусидир.

Бизнинг классик ғазалларимиз энг кўпи билан 7
байтдан (14 мисрадан) ошмаслигида буюк ҳикмат бор.
Ушун шеърларда лирик ҳарорат сўйиб кетилиши марҳум
аждоғлар яхши тушуналган.

Онанинг ўз чақалоғини алдлаб ухлатмоғи учун унинг,
албатта, санъаткор муганини бўлиши шарт эмас.

Лоқайдлик билан ишланган тош тошланича қолавера-
ди, аммо меҳр қўйиб ясалган тош қўшиқ бўлиб жараң-
лайди.

Хатолардан ибрат олмақ — хатоларга эргашмоқ де-
гани эмас.

Шоир суви ва сувнинг турли кўринишларини севиб,
тасвирлаб тараннум этгани яхши гап, албатта!.. У шўх ём-
ғирни, эрксевар булутларни, меҳнаткаш ариқларни,
асов денгизларини, ифбатли булоқларни, интизомли ка-
налларни, танбал ҳовузаларни, дostonири дарёларини, но-
зик шудринларни куйласин: майли! Аммо, аниҳор, унинг
байтлари сувларга тўлиб кетмасин!



Кўз мевалари



Евгений ЕВТУШЕНКО

ОНА ЖОН ВА НЕЙТРОН БОМБА

ДОСТОНДАН ПАРЧА

Ҳар икки гўдакнинг бири оила учун
Номақбул аталмиш ушбу дунёда
Синглим кўз очган кунини

бизни ташлаб кетган

Яккам-дуккам жингалак сочли
Аккордеончи ўғай отам,
Онам

Мосэстрада болалар бўлимига
Администратор бўлиб ишга жойлашди
Мен билан синглимга нон топишни ўйлаб.
Тирикчилик экан,
Ўйга ҳам иш олиб келарди онам,
Концертларнинг ҳисоб-китобин;
Дарҳақиқат, ижро этилган
Асарларнинг муаллифлари
Репортичкаларга ёзиб қўйилса,
Тома-тома

— кўл бўлар эди пул
Уларнинг омонат дафтарларида.
Онамнинг ягона омонат дафтери
Ҳамон ўша «Ландрин» эди.
Бу қутиди эса пул деган нарсга
Фақат ахён-ахёнда пайдо бўларди
Ватан урушининг медаллари билан.
Сайхонда бўш консерва банкаларини
Тўп қилиб тепа-тепа,

абжағи чиққан

Ботинкамнинг тумшуги-ла синглим бешигини
Тебратга туриб,



Еқимли хотиралар эсга
тушганда... (Совет Иттифо-
қи Қаҳрамони, ёзувчи Вла-
димир Карпов ва Социалис-
тик Меҳнат Қаҳрамони Ко-
мил Яшин).

С. МАҲКАМОВ фотоси



Қ А Д Р

Кунларнинг бирида завод-
да ишлайдиган дўстим билан
баҳслашиб қолдим. У хозир-
ги ёшларимизда шахсиятпа-
растлик авж олганини, бун-
га ўзи бир неча бор гувоҳ
бўлганини таъкидди. Мен
эса бундайлар бармоқ билан
санарли деб ўйлайман.

Бир кун хизмат бурчи
юзасидан кекса коммунист
Турғун ота Тошматов билан
танишиб қолганимни эсла-
ман. У кишининг умр йўли
эслашга ариғулик, ёшлари-
мизга сабоқ, ибрат бўларди.

«... Ҳукумат телеграмма-
си. Тошкент области. Қора-
сув районидан «Бирлаш-
ган» колхозини аъзоси Турғун
Тошматовга.

Қизил Армияга кўрсатган
ёрдамнинг учун менинг ми-
натдорчилигимни ва сало-
минини қабул қилинг.

И. СТАЛИН

Деразга урилатган кў-
ёш нуруларга ўйчан боқиб,
менга ушбу ҳужжатни узат-

ган салкам 80 ёшли Тур-
ғун ота негадир ҳажжонла-
ран эди.

— Қўлимга бу телеграм-
мани оларканман, халқимиз
нинг оғир кунлари ёлғимга
тушади, — дейди у гўё ўзи-
нинг ҳаяжонланганини изоҳ-
лагандек.

Мен ундан телеграмма ни-
ма сабабдан ёзилганини сў-
радим.
— 1943 йилнинг 31 январь-
да Тошкентда Ўзбекистон,
Тожикистон ва Қирғизистон
халқлари вакилларининг не-
мис-фашист босқинчиларига
қарши митинги бўлди. Ҳали
кам ёдимда, митингда Ҳамид
Олимжон нутқ сўзлади.
Унинг, айниқса, «Мен ўзбек
халқининг номидан сўзлай-
ман» деган жарангли сўзла-
ри олқишларга қўмилиб кет-
ди. Митингда мен ҳам сўзга
чиқиб, колхозимиз аъзолари
мамлакат ичкарисида фронт-
часига ишлатилганликларини ҳа-
қида гапирдим.

Митингдан уйга қайтган-
да, қатъий фикрга келдим:
«Фронтга ўзининг шахсий
ҳиссамини қўйишим керак!»
Турмуш ўртоғим билан мас-
лаҳатлашиб, уйдаги нарсалар-
ни сотиб беришимни, Оли-
динга жамағармани, ён-
гина жамағарма тўлалиди. Хи-
соблаб кўрсак: 160 минг
сўм! Шунинг 80 минг сўми-
ни Қўйилганда омонат кас-
саси орқали фронт ҳисоби-
га ўтказдим. 80 минг сўми-
ни эса белбоққа тутиб, ўша
вақтдаги райком секретари-
миз Жура Хонназаров билан
(у киши ҳозир Усмон
Юсупов номиданги комбинат
директори) Усмон Юсупов-
нинг олдида йўл олдим. Ус-
мон ака биз билан илиқ сў-
рашди. Мен муддаомни айт-
дим, у киши дарров давлат
банкни бошлиғини чақириб,
пулни санаб олишни тош-
тирди. Шундай қилиб, оила-

мизнинг 160 минг сўмлик
жамағармани танк ва само-
лётлар қўриш учун тошпи-
дик. Менинг бу ташаббу-
сим ўртоқ Сталиннинг эъти-
борига тушган экан, кўп ўт-
май шу телеграммани ол-
дим. Одамларимиз ҳам бун-
дан руҳланиб, ҳар ким тош-
ганча пул топишга бошла-
ди. Ўша йили колхозимиз
бўйича яна 275 минг сўм
пулни танк ва самолётлар
қўриш учун тоштирдик.

Ватан муҳофазасини му-
стаҳкамлаш ишига шахсий
ҳисса қўлиши ҳаммамнинг
ихтиёрий бурчи эди. Демак,
мен ҳам ўзининг олдий ин-
сонлик бурчимни бажардим,
холоос. Кейинчалик, уйимиз
га йўл-ўлакай ташриф бу-
йорган Усмон Юсупов биз-
нинг юпун яшашимизни кў-
риб, болаларимнинг бошини
меҳр билан сийлади. «Тур-
ғунжон, ҳали бу кунлар ўттиб
кетди, раҳмат сизга», деди
хайрлашар чоғида. Бор гап
шўх эдим. Энди бу гаплар-
ни ҳамма жойда айтиб мақта-
ниш бизга ярашмайди. Қил-
ган бўлсан бугунги кунимиз
учун қилдик. Ҳа, айтмоқчи,
мана бу воқеани эса жуда
кўп айтман.

... 1943 йилнинг феврал-
да делегация билан фронт-
даги жағчиларимизга хал-
қимизнинг соғва-саломла-
рини тошпиришга етдилдик.
Делегацияга Ўзбекистон
КП(б) Марказий Комите-
тининг иккинчи секретари
ўртоқ Ломакин раҳбар, само-
лётсозлик заводи ишчиси
(Убай Солихўнаев (Убай
Бурхон), парашют ишлаб чи-
қарувчи комбинат ходими
Ҳалимаҳон, мен ва шоир
Ҳамид Олимжон аъзо эдик.

Фронтга бориб соғва-салом-
ларни тоштирдик. Қайтар
кунларнинг бирида Ҳамид
Олимжон:

— Ўртоқ Тошматов, қани

Ҳамид НОРҚУЛОВ

«РУСЛАР УРУШ ИСТАЙДИЛАРМИ»?...

Машҳур рус совет шоири Евгений Евтушенко
қаламига мансуб ушбу шеър асосида яратилган
қўшиқ ҳаммамнинг дил-дилига ўрнашиб қолган. Гар-
чи бу қўшиқ бундан йигирма йиллар муқаддам
яратилган бўлса-да, у худди бугун ёзилгандек таас-
сурот қолдиради. Гап бу — ерда, шоир кўзининг ўт-
кирилишида, идрокнинг тиниқлигида, ҳаётнинг жон
томирини ялгаб ола билишида.

Уруш мавзун, ватанпарварлик мавзун — шоир
ижодида етакчи мавзулардан. Шу маънода унинг
«Онажон ва нейтрон бомба» асари алоҳида маъно
касаб этади. Бу асарда ҳам шоир бош масала қилиб:
«руслар уруш истайдиларми?» мавзунини қўяди ва
буни жуда ҳам ажойиб ҳал қилади. Достон бугунги
кунда першинглар атрофида изғиб юрганлар қис-
матига ўқилган даҳшатли айбномдир.

Машҳур шоирнинг ушбу достони бу йил СССР
Давлат мукофоти лауреатлигига тавсия қилинган.
Шоирнинг ўзбекистонлик кўп сонли мухлислари бу
хабарни қувонч билан қарши олдилар.

Шоир Ўзбекистонда кўп бўлган. У Ўзбекистон-
нинг куюнчақ дўстларидан. Республикаимизга ба-
ғишлаб шеърлар ёзган, хусусан Марғилон, Самар-
қанд, Тошкент ҳақидаги шеърлари едимизда.

Талантли шоир Хусниддин Шарипов «Онажон ва
нейтрон бомба» достонини ўзбек тилига таржима
қилмоқда. Бундай ижодий дўстлиқни чин дилдан
табриклаш керак.

Муҳаммад АЛИ,

Ўзбекистон Ленин комсомол мукофоти лауреати

Туман босган Альбионнинг соҳилларидан
Вадим Синавскийнинг
Тўп ўйнатиб учатган Бобров ҳақида
Ҳаяжон-ла хирқираб сайраганига
Тутганча қулоқ,
Тўлдирадиган қуриб кетгур ўша қоғозларни
Ва Блантер,

Фатьянов,

Соловьев-Седой,

Цезарь Цолодарнинг омонат дафтарини
Пулга тўлдирадиган;
Дунаевский деганлари сатрлар аро
Шунча кўп дуч келардики,
Кўзим қорайиб,
Қисқагина:
«И. Дун.» деб қўя қолардим.
Имлода пачоқлигим сабаби шундан.
Лекин Шостаковичнинг номи йўлиқса,
Уринардим негадир ёзгани йирик.
Баъзан эса,

ёза-ёза ўзгалар номин,

Уйқу жуда энгиб қўйса,
«Матрешкин» билан
«Трешкин»нинг ўртасига ёзиб қўярдим
Ҳали биров билмаган

ўз фамилиямни,

Аллақандай хаёлларга ботиб турардим,
Учириб ташлар эдим

эсимни яшир...

Хусниддин ШАРИПОВ таржимаси

МИКОЛА БАЖАННИНГ 80 ЙИЛЛИГИ

ХАЛҚ ШОИРИ



Қирқинчи ва элгинчи йилларда шoir ижоди янги, юксак босқичга кўтарилди. Бу даврда у икки марта — «Ҳасам» шеъри, «Данил Галицкий» поэмаси ва «Сталинград дафтери» шеърий китоби учун 1943 йили, «Англия таассуротлари» туркумидаги шеърлари учун 1949 йили СССР Давлат мукофоти лауреати унвонига сазовор бўлди.

РАҚҚОСА

Тамарахонимга

Ялтирар эгинида шойи кўйлагим,
Қўларим — жиннавар олов тилларим —
Қувонч кўшқиларим, қомил куйларим,
Чилдирима — қўшим,

сахна — ер шар.

Нозимда аёллар нози-нобоси,
Кечар юрагимда бутун ва тарих.
Жисму жоним — ғазал, гул-гул либосим
Ҳофиз умри ниҳон кўлэзма — сариқ...

Доира жаранги тинар оҳиста
Қадим хоразмлик хитоби янглир.
Ва қарий садоси ўзар олисда,
Қалдиқор олдиндан тинган шамолдек.

Лекин юрагимда тинмас садолар
Ва яна ўйғонар гўмбур-о гўмбур.
Сару пойим узра еру самолар,
Барча эзу уйлар — ҳаракатимда —

Мунглир аждоғларим саян сарфлари.
Қарий улар қалбни акс-содасини,
Чилдирима жаранги — юрак зарблари.
Барчаси қалбимда топиши тажассум

Қонимда кўлф увар тоғтоқор, шўх:
Бу сўз қиз мерос берган табассум,
Фарона қиздан — бу замна, бу чўғ.
Шул сабаб чарх уриб тушман рақс.

Бахтинин сузлайман шива, имода,
Рақсидан лўҳабат токи эсини акс,
Юртим ғўзаллиги топиши ифода,
Тантанавор инграб қарий садоси

Севиниш, қишга, қўйлашга чорлар.
Аёллар қиссаси, ёш дил навоси
Сахту сумбатимда нур каби порлар!
Саддулла ҲАКИМ таржимаси

Мен «Ўзбекистон адабиёти ва санъатида босилган «Икки дил иқрори» сарлавҳали мақолани ўқиб, ўйга толдим. Турмушда бўлиб турадиган оилавий воқеалар ёдига тушди. Минг афсуски, то ҳозиргача ота-она орауси ёки йигит-қизнинг ўтиничи ҳаваси туфайли қурилган оилалар тез барбод бўлиб, охири фожиега айланиши сир эмас. Мен шундай воқеага гувоҳ бўлганман. Бундан анча йил муқаддам

еттинчи синфда ўқибётган киши қизин ота-онаси эрта турмушга берди. Бу икки киз хушга бой, чинакам беғубор эди. Иккала киз ҳам беш-олти йил оила кўриб фараздил ҳам бўлишди. Лекин улар кўп ўтмай касалликка чалиндилар. Врачлар бу икки аёлнинг касаллиги эрта — киз тўла ба-лоғатга етмасдан турмушга чиққанидан қўришди. Бу икки аёл жуда узоқ бемор эди, ҳамон олдинги қувватларини тиклай олмади овра. Ахир, оиланда ота-она сало-матлиги фараздилар, со-го-лиги татта таъсир-этиди. Соғлом болалар маъ-навий ва жисмоний бутун ота-онанинг тугилдилар.

Меҳнат, муҳаббат сино-ларда тобулмай тўриб, ҳаётнинг аччиқ-чучуни та-

тимасдан, жамиятга бирор фойда келтирмасдан шой-лини оила қурган йигит-қизнинг турмушини ибратли, тўқис бўлади, деб қим на-фолат бера олади? Ёшлар-нинг мушакчилиги яхши. Лекин фарзанд учун ота-она-нинг ердами, қўмаги албатта шарт, деб ўйлайман. Бу — ҳамма оғирлик, қиз танлаш-дан (ёки кўё) то улар-нинг бахтли яшаб кетиш-ларига бўлган нозик давр-нинг бутун масъулияти улар-да дегани эмас, албатта. Йигит-қизлар бу борада ақл-идрок ва соф вийдон билан иш туттиларини лозим. Акс ҳолда улар ҳам Қундузхон-ва Расул йўлига тушиб қолишади.

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Жўрабой АҲМАДЖОНОВ
Наманган

Ғафур Ғулум номидаги Адабиёт ва санъат нарий-ти чоп этган «Камал» мажмуасига таниқли ади-лардан мазтаб ўқувчилари-гача — кўл сонли коллек-тивнинг турли жанрлардаги асарларидан намуналар жам-ланган.

Рауф Толибнинг «Айқин-нинг хаёли» шеърида дўст-лик, Султон Жабборовнинг «Камал» шеърида эса ҳамма ёни гулга буркан-и яратувчилик улуғланиди. Ҳар иккала шoir лирик қаҳрамон ҳолатлари, табиат манзаралари тасвири асоси-да болалар учун қимматли фикрлар айтади.

Чивирин от қилиб минич-га бағишланган шеърлар кўп учрайди. Бироқ Абдусан-Нуроевнинг «Пойга» шеъ-ри жонлиги, болалар юрагидagi гаплари топиб айта олганига кўра эъти-борли: болалар чивир-дан от миниб пойга ўйнайдилар. Пойгабоши эса адолатсизларча ўйини ё бе-кор қилади ёки ўртонини қилиб пойга кирмади. Ўй-лини тутди. Одатда бола бу каби ҳақсизликдан руҳан чў-ки, дарҳол ўйиндан четла-шади. Бироқ, А. Нуроев-нинг лирик қаҳрамони «бу-гун от устидамиз, манзил-миз олсирок, сузди, қилиб бўлмаси, ортага қайтиш йўқ бироқ» деб ҳайқиради. Бу шеър болаларни қурашчи-ликка ўргатиши, тарбиявий аҳамиятига кўра ибратлидир.

Т. Адашбеков, М. Раҳмои, З. Ғамаббердиева, Й. Ёшбек каби шoirларнинг шеърлари-да ҳам мурғак қалб оҳанг-лари таъсирчан бадиий ифо-да топган. Т. Ўбайдулло шoirлариди эса аксинча, янги фикр, поэтик топи-малар кўзга ташланмайд.

Болаликни азиз билиб,
Гула ўранг дегайман.
Бу дунёга бола бўлиб,
Сўнгра қаранг дегайман.

«Болаликни» сўзини «йигитликни» деб, «бола»ни

«йигит» сўзлари билан ал-маштилрла ҳам шеър мо-ҳити ўзгармайди. Насихат насихатлигича қолаверди. Т. Ўбайдулло машқларида ғализ ва мантисиз сатрлар кўп учрайди: «Камалимни ўғирлаган шўх тўйочим болалик», «Ватаним бог қиёс қилсам», «Болалигим анди билсам, шўх шодон болалар», «Ойин ерга қара-ган(?) у, бузи оина — бу олам», «Онамизнинг очиги» ҳеч тўпмасайли оқ қиёро». Қиёро оқ рангга бўлади-ю, Уни оқ дейиш шартмикин? Сочини оқаришини қиёрога қиёб бериш сийқаси на-қан ўқшатиш. Умуман, Т. Ўбайдуллонинг «Кам-ла»қа кирган машқлари шеъринг талаблари даража-сида эмас. Т. Қомиллов, М. Имомов, Т. Қўлдошев, Д. Жабборов, Ғ. Абдуллаев, У. Муродов шеърларида ҳам янгилик, жозоба сезилмайди.

Хамза Имомбердиев «Шоноладхўрлар» асариди оҳангизил ва нафс балосига гирифторм бўлмаслик керак деган яхши фикрни айтади. Бироқ шoirнинг эзгу нияти, бизнингча, тўла амалга ош-маган. З-«Ж» синфининг ўқувчиси Хол табият дари-да Орол денгиз ўтислаётган чор шоқолад тўғрида халқ суради. Ваҳоланки, бу мавзу «Табиятда эмас, балки 5-синфда табиий география фанининг гидросфера бобида ўтилади». «Ширин «қис-қис» лўзиди» сатри ғализ. Ахир «қис-қис» бўлгандан кейин ширин бўлади-да! Ортича сифатлаш бўғини тўлдир-иш учун келтирилган, холос.

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

«Қора кунга яраб» ибораси

КАМАЛАКДА ҚАННА ЖИЛО БОР?

КАМАЛАК



кичи ёндаги болалар учун хос эмас. «Кеман» ширин-ликдан ясалбди қаранглар!! Бу хабарни эшитиб, кўпни тутди ҳиқичон» мисрларида эса мантисизликка дуч ке-ламиз. Ҳиқичон оқватлини пайтида ёки таом еб бўли-гач, тутиши мумкин.

Тўпладан Худойберди Тўхтабоевнинг ғойий-ба-дий пишиқ «Қишлоқда» ҳикояси ва Янгирдан ор-тин носирнинг ранг-баранг мавзулардаги асарлари жой олган.

Меҳр-оқибат, адолат, би-ровнинг бошга иш тушган-да унга суянчи бўла бил-иш орқин Бутун Абдусан-Нуроевнинг «Бойча» ҳи-қоясининг бош дейтомти-дир. Қўнги очиб, борини ўртоқлари билан баҳам кў-радиган Қўзвой тоғаси сов-

га қилган бойчақани олиб, дўстлари ҳузурига шоши-ли. Тарафма-тариф «уруш-уруш» ўйинида теглауза-лар устидан қилиб келган настузларинлар қўмондон Мурод Чилим ўйинида ишти-рок этмаган Қўзвойдан бойчақани тортиб олмоқчи бўлади. «Сизларни ендик-мин, ендик» деб болалар ик-ки қўмондон. — Барча мол-мулкларинг ҳам анди бизники бўлиши керак». Кў-риниб турибдики, Мурод ноинсоф, адолатсиз бола. Бироқ барча болалар бунинг адолатсиз эканини ва ўйин шартда бойчақ бўлмаган-ини айтганларидан сўнг Мурод айтерлик қилиб, бир-галишиб қўнғи айтишни таклиф этади. Кейин урф-одатга кўра қўнғи айтиб, қишлоқни айланадилар. Туш-ган пулларнинг бир қисми-ни Мурод пайтаваси орасига яширади. Мурод Қўзвой-нинг жўраларини пул бўла-шишгаётган чоғ уларнинг устидан сув қўйганликда айблар, уни улўшис қол-дирмоқчи бўлади. Қўзвой бундан қаттиқ ранжиб: «Мен... менга керакмас! Мен Усмонга бермоқчи эдим. Ка-сал, онаси касал унинг!» — дейди ва ҳўнграб йиғлаб юборади... Ёзувчи Мурод ва Қўзвойлар ўртасидagi дра-матик конфликт орқали диё-натнинг ўзаро кураши, оқи-батда адолатнинг қилиб чи-қишини маҳорат билан тас-вирлайди.

Тўпламга Ботир Нуроев-нинг «Зангори қайиқча», «Булбул ва Қажу» ҳикоя-

лари ҳам кирган. Унинг «Зангори қайиқча» ҳикояси-да қанча-қанча захматлар ҳатто нималаридир йўқ-тиш ҳисобга бўлса ҳам, эзгуликнинг рўёга чиқиши еритилади.

Шoir Асқар Қосмоғовнинг «Оққўш» қиссаси поэтик тасвирларга бойлиги, бола-лар ҳаракатининг чиройли еритилгани билан ибратли-дир. Шунингдек, Ш. Отабо-ев, М. Аъзамов, О. Парда-ев, Д. Маъмуров, И. Хо-лдованининг машқлари ҳам ўқувчида илқ таассурот қолдиради.

Афсуски, мажмуадаги кўпчилик ҳикояларда таби-ийлик етимишайди, тақдир-лик устун. С. Мардиевнинг «Айқ» ва С. Ментиров-нинг «Шаҳарлик бола» ҳи-қоялари бир жойдан бошқа жойга кўчирилган ниҳолга ўхшайди. Уларда тақдир сезилди, сажимийлик етиш-майд. Х. Тўраева, Д. Шо-маликовнинг ҳикоялари ҳам талабчан ўқувчиларимиз-нинг эътиборини қозониши мумкин.

Умуман, «Камал» тўп-ламидagi асарларнинг акса-риятини шу кўннинг талаблари даражасида эмас. Кўто-б расмлар билан безатилмоғи лозим эди. Муаллифлар ҳа-қида қисқа маълумот берилганда фойдадан холи бўлмас эди.

Сафо ОЧИЛОВ,
филология фанлари кандидати

Сафо ОЧИЛОВ,
филология фанлари кандидати

Сафо ОЧИЛОВ,
филология фанлари кандидати

ЛИРИЗМ, НАФОСАТ, КУРАШЧАНЛИК

МАЛИК ҚАЮМОВ КИНОПУБЛИЦИСТИКАСИ ҲАҚИДА УЯЛАР

АФГОН халқининг содиқ-ўғли, озолиқ, муҳаббат, вафодорлик, ватанпарварлик ҳақидаги қўшиқларини барола куйлаганини учун революция душманлари томонидан ваҳшиётларга қаратилган. Аҳмад Зоҳирнинг даъи қилиш умумхалқ тоғида айланган кетганлиги тасвирланган киноадабларини кўраб қолган, бир лаҳза танамда қон тўхтаб қолгандай ҳис қилдим. Зоҳир тобун кўтарган ва тобур орқасидан бораётган одамларнинг юзларида алам-изтироб кўринади, бошларини мадур тўтиб борадилар. Худди шу дақиқада бу ерда ҳозир бўлиб, ушбу ҳаёт драматик ленталарга муҳраган киносценарист бўлмаганида, бу воқеани ҳеч бир инсон айнан шундай ҳақиқий тасвирлаб беролмасди. Бу кадрлар мадур ўзбек кинопублицисти, СССР давлат кўради артисти, СССР Давлат муқофоти лауреати Малик Қайюмовнинг «Афғонистон: Революция давом этади» ҳужжатли фильмида биргина эпизод.

Малик Қайюмов яратган «Афғонистон: Революция давом этади», «Ер ислоҳоти», «Республикани қимлар ўққа тутяпти», «Паранж», «Шундай келур олтин куз», «82 йил «Оқ олтин»» фильмларида давримизнинг актуал проблемаларига муқофат қилиб, уларни юксак дид ва бадиийлик, ҳалқчиллик, ҳаққонийлик билан тасвирлайди. Ҳар қандай соҳа индустрияси ўз аудиторияси бўлган каби, кинопублицистнинг ҳам ўз томошбинига бор.

Инсон, унинг қўл қиррали мураккаб ҳаёти, фаолияти, азгу омурашлари ҳақида асар яратиб ҳар бир инсондан жуда катта масъулият, меҳнат, чуқур изланишлар талаб этади. У наҳаромон билан ҳамнафас яшашни, жамиятимиздаги барча жараёнларни одамлар билан бирга, бир ҳилда ҳис қила билмоғи лозим. Малик Қайюмов ана шундай ўзига ғоят талабчан, томошбинини эъозлайдиган, қасбонини, меҳнатини ҳечқис севадиган индустриядор.

Санъаткор Афғонистондаги Савр инқилобидан кейинги сурунли воқеаларни бадиий ҳаққонийлик билан сурат олган. Фильмда 1919 йил хроникасининг берилиши Малик Қайюмов йирик публицист-ҳужжатчи эканлигини яна бир қарра исботлади. Зоҳан, бу кадрлар Совет ва Афғонистон халқи ўртасидаги дўстлик, ҳамкорлик, яхши бўлишчилик муносабатлари ўзининг катта тарихига эга эканлигини ҳужжатлар асосида, шак-шубҳасиз исботлаб беради.

Фильмда сиёсий авантюрист Амин образи ўзининг бутун разиллиги ва мунофиқлиги билан қош қилинади. 1979 йил 11 сентябрь. Нурмуҳаммад Таракийнинг сарфари Кобулга қайтиши, Аминнинг уни мажорлик билан қутиб олиши, беш кундан кейин унинг буйруғи билан Таракийнинг қамқоқда олиниши, сўнгра ёстиқ билан бўғиб ўлдирилиши, Аминнинг ҳокимиятини қўлга олганини, у ўтказган матбуот конференцияси, 1979 йил сентябрдан 27 декабргача Афғонистон халқи, Афғонистон Халқ Демократик партияси аъзоларининг бошига тушган оғир муносибати воқеалар, ниҳоят Амин ва унинг ҳомийлари тўғрисида сўзлаб, мамлакатда инқилоб қозонади, озолиқ, яратувчилик меҳнати ва истиқбол режаларининг тикланиши воқеалар ривожига, чуқур сиёсий, оммавий, публицистик дунёқараш билан ёритилади.

«Ер ислоҳоти», «Республикани қимлар ўққа тутяпти» фильмлари ўз мазмун ва моҳияти билан «Афғонистон: Революция давом этади» фильмининг давоми ҳисобланади. Биз юқорида ҳикоя қилган фильмни номлашда ҳам Малик Қайюмов чуқур фалсафий изланиш йўлидан борганлигини кўрамоқчимиз. «Афғонистон: Революция давом этади» — бу сўзлар жуда кенг, доно, фалсафий мазмунга эга. Демак, афғон инқилоби ҳали республиканинг янги-янги беш йиллик планлари, халқ ҳужақчилигининг барча соҳаларида амалга оширилган ўзгаришларда давом этади. Шунинг учун ҳам кейинги фильмлар беуси ҳақиқий давомидек қабул қилинади.

«Ер ислоҳоти» фильмидаги Ҳақима исми эл образи орали Малик Қайюмов миллион-миллион афғон деҳқонларининг инқилобий ўзгаришнинг жон-диллари билан қутиб олганлиқларини равшан ифода қилади. Қўз ўнгимизда азалий орузси ушлаган афғон деҳқонининг шодлиги, революция ҳимояси учун жангга отланган халқ вакили — бир қўлда автомат, иккинчи қўлда тинчлик тимсоли — оқ қабат ушлаган ёшгина солдат сиймоси гавдаланади. Бу фильм Малик Қайюмовнинг публицистик инқилобга ҳос нозик мазмун билан йўллагани. Республикани ҳаққонийлик асосида бўлган воқеаларини, бутун бир халқнинг буюк пробле-

масини, ҳаётий заруратини изланувчан олим каби чуқур тафаккур билан ёритиб беради.

«Республикани қимлар ўққа тутяпти» фильми АҚШ президенти Рейган, Маркан, Буюк Британия Бош вазирини Маргарет Тетчер, Покистон ва Эрон территорияларида уя қўриб олган революция душманларининг разиллиги ва қонқўрликларини шундай қош қиладики, уни кўрган ҳар бир инсон, у қайси миллат ва эллик мансуб бўлмасин, ўз озолиқ учун, инқилоб ҳимояси учун курашга отланган афғон халқи билан ҳамдард ва ҳамдам бўлиб қолади.

Картинадаги 5—6 ёшлардаги афғон боласининг мажарлаб ташланган танаси госпиталда келтирилгани ёки инқилобдан аввал турли сабаблар билан Афғонистондан қийиб кетиб, ҳозир Эрон ва Покистон территориясида қочқорлар лагерига тушиб қолганларнинг қисмати тасвирланган эпизодлар, айниқса, очликдан силсилан қўриб қолган 10—12 ёшлардаги битлаб кетган боланинг баданига дуст сепилиши, афғон қишлоқларига пистирмадан бостириб кириб, муллоқ беғунох кишиларнинг кўрақларига автоматни тираб туриб отиб ўлдиришлар кўрсатилган ҳужжатли кадрлар революция душманларининг ҳақиқий баъсасини очиб ташлайди.

Фильм автори Америка Қўшма Штатлари ҳомийлигида жаҳон реакцияни кучларининг афғон халқига қарши олиб бораётган шармандаларини, инвогарликларини, уларнинг ҳамма разиллиқларини энг олий далил — ҳужжатли тасвир билан аёвсиз қош қилади. Бу фильм Малик Қайюмов публицистиксининг бадиий қўввати нақадар ўткирлигини исботловчи асардир.

«Паранж» фильмининг асосий ютуғи шундаки, Улуг Октябр революцияси туфайли чўрилик пардасини улоқтирган ўзбек аёлининг озолиқ учун кураши, бу йўлда кечкан жабур, қабарли, алма, энг ва маданий ятти илтишши ҳамда ҳозирги тулғун ҳаёти акс эттирилган эпизодлар забардаст публицист томонидан нозик дид, катта маҳорат билан монтаж қилинган. Фильм ҳеч қандай изох текстига эга эмас. Экранда беш минутта давом этувчи бу фильм Совет Ўзбекистони аёлининг тарихий-замонавий биографияси бўлиб, томошбинини ўзбек аёлининг бутунги тақдири қандай шаклланишига тўғрисида чуқурак фикрлашга даъват этади.

— Мен мана шу қисқа лентада ўзбек аёлининг образини, унинг зулматдан ёруғ дунёга балқиб чиқишини ҳозирги фаровон ҳаёти, мизда, ижтимоий турмушда аёлларнинг давлат аҳамиятига, жаҳон аҳамиятига молик бўлган муаммоларини ҳал қилишдаги ролини ёритишга ҳаракат қилдим, — дейди автор.

Фильмдаги ҳар бир кадр том мазмунга ҳам тарихий ҳужжат ҳам автор гоҳсининг ёркин далилидир. Бунда Ҳамза номидаги театрининг дастлабки актрисаларидан бири Турсунов, биринчи ўзбек рақосаларидан Нурхоннинг хурофот бандаси томонидан ваҳшиётга қўйилиши, сўнгра минглаб Турсунов ва Нурхонларнинг издошлари оммавий тусда паранжларини ўтга ташлаб, ёндиришлари шундай динамика билан тасвирлангани, фильмни кўраётган ҳар бир томошбинини жаҳолатга қарши кураш умумхалқ курашига айланган кетганлигининг гувоҳи бўлади.

Шоир шеър ёзаётганда оқ қозғога тушган сўзларини неча бор устидан чиқиб, неча-неча янги маънолар устида уялайди, индот қишлоқларини бошдан кечиради. Малик Қайюмов ҳам бу фильмни шоирона бунёд қилган. Фильм хотимасида кураш ва қўрқоқлар озе кетмаганлиги кўрсатилади — қасралардан табассум, шодлик, латофат таралиб турган бутун хотин-қизларининг образлари экранини ўлдирди. Томошбани бекхитёр Малик Қайюмов индот ва кино камерасининг фикрлаш ҳамда изланиш доираси нақадар кенглиши, таралишига қўйил қолади.

Лейтмотив шаклида ўтказилган Халқаро кинофестивалда «Паранж» фильмининг фестивалнинг бош соврини — «Олтин қабат» билан тақдирланган. Жаҳонга машҳур кино режиссёр ва кинопублицист Роман Кармен: «Ўзбек ҳужжатли киноси мен учун Малик Қайюмов қиёфасида муқассамлашган», — деган эди. «Шундай келур олтин куз» фильми Роман Кармен фикрининг акс садоидек кўринади. Нозик рақсларга бой бир картинада ҳам биз санъаткор индотда ҳос лиризм, нафосат олами билан танишмиш. Фильмда ўзбек диниярининг тўқин-сочин олтин қузи, деҳқон ва соҳиқорларнинг меҳнатлари, сўз би-

лан ифода қилиш қийин бўлган мафтунок манзаралар, социалистик ҳаётимиз, миллий анъаналаримиз замонавий лири урф-одатлари, миз ўзгача бўёнлар билан, ўзгача куй ва оҳанглар билан тарангун қилинади. Бу фильмда ҳам ҳеч қандай изох текст йўқ. Зоҳан, фильм бунга муҳтож эмас. Картинада бадиий фильм деталлари ҳужжатли фильм принциплари билан шундай уйғунлашиб кетганки, уни кўрган киши гўё ҳаётимиз ҳақида тўлиқ бир фильм кўргандек ҳис қилади ўзини.

МАЪЛУМКИ, буржуа идеологари Совет Иттифоқи халқларига, жумладан, ўзбек халқи ҳаётига тўхтам ва бўҳтонлар ёғдиришда давом этмоқдалар. Улар ўзбек халқининг урф-одатларини аллақачон йўқотган, деб даъво қиладилар. «Шундай келур олтин куз» фильми буржуа идеологларнинг уйдирмаларига ишониб юрганларга бизнинг миллий анъаналаримиз, ёришган бу-

гунги ҳур ва бахтиёр ҳаётимиз тўғрисида ҳам ҳужжат, ҳам публицистик асар сифатида ёркин тасаввур беради.

Фильм сўнггида ҳали борадаги бол-шарбатга тўла ноз-нетмалар йиғиштириб олмасдан, дарахт барглари олтиндек товланиб турган кезде тўсатдан ёққан отпоқ қор табиий этюд тарзида тасвирга туширилган. Бу эпизод томошбинга юксак бадиийлиги туфайли ўзига ҳос жозиба, лирик оҳанг билан таъсир қилади.

Фильм мазмунига ҳамонан таралишган мусиқа аса Ванга, халқча, меҳнатга, ўлкамиз жамоли, унинг серқосил, хушманзара, нафис дийдорига томошбинини муҳаббатини янада ошириб юборади, унинг қалби фахрифторга тўлиб-тошади.

«Шундай келур олтин куз» фильми ҳужжатли поэтик кино ҳикоя бўлиб, томошбин хотирасида узоқ сақланиб қоладиган асардир.

Фахриддин АМИНОВ



Киносанъатининг таниқли намойндалари, дўстлар С. Герасимов ва М. Қайюмов узрашганда сўхбат мавзун келгуси режалар ҳақида бўлади.



«Ойқулаш» ансамбли рақосалари қорақалпоқча рақс ижро этишмоқда. С. МАҲКАМОВ фотолари

Ҳозирги кунда ўзбек кинематографиясида ўзига ҳос йўналишда иш олиб бораётган режиссёрлар ҳақида гап кетгудек бўлса, Қамара Қамоловнинг номи ҳам тилга олинади. Бу қуварли ҳодисадир. Чунки Қамара ўзбек аёлларидан чиққан биринчи режиссёрдир. Қисқа муддат ичида уч-тўрт фильмни суратга олиб, томошбонларга манзур этганлигининг ўзи ҳам катта воқеа. Агар унинг энг мураккаб соҳа — болалар кинематографиясида муваффақиятга эришгандики назарда тутилган бўлса, индотнинг ўзига ҳос томошбон янада яқин қўринади. Ниҳоятда принципал ва талабчан, ўйлаган ишнинг албатта амалга оширишга интилувчи бу истедодли режиссёр кинематографиямизда ўзига ҳос из қолдирганига ишонам.

Ўзод АЪЗАМОВ, СССР халқ артисти

ЭКРАН ШОИРАСИ

ЎЗБЕК кинорежиссурасида поэтик йўналишининг мустақил оқимига айланмишда нозик табияти, юксак маданият кинематограф Қамара Қамоловнинг ҳам ҳизмати бор. У кинонинг янги соҳасида — мультипликацияда ҳамда бадиий кинематографияда самарали индот этиб келмоқда. Сценарийнавис сифатидаги индотлари эса «Набирани миллиянда ишлайди» фильмида намоён бўлади. Ёшларнинг мустақил ҳаётига қадим қўйиш жараёни билан боғлиқ воқеалар ҳақида ҳикоя қилувчи бу асарнинг барча бадиий компонентлари муқаммад ишланган бўлмасда, у Қ. Қамолова изланишлари давом этаётганини кўрсатуви, муайян эстетик қимматга молик фильм сифатида диққатни тортади.

Янги фильмда Қ. Қамолова режиссурасининг қайси томонлари қўзғатаётганини ўмуман, бу режиссёр ҳамкасбларидан ташки янхатлари билан ажратиб туради. Аввало, Қамаранинг ўз режиссёрлиқ услуби, образли дунёси бор. Унинг кадрларини, лавҳаларини кўраб экансиз, дарҳол меҳр, латофат нафосат ва гўзаллигини ҳис этасиз. Зоҳан, улар нозик дидли режиссёр, ҳис-ҳажонини янширар, очик-ойдин ифода этадиган самимий ва ҳақиқат сержашин санъаткор аёл томонидан суратга олинган. Кадрларга гўзаллиқа бўлган илтиш, фикр, таралиги, тўғулларнинг самимийлиги сезилиб туради.

Улар гўзаллик ва тафаккур оламига бошлайди. ҳаёт мазмун ва инсон қалби, ҳамжизатлик самаралари ва адоват оқибатлари ҳақида фикр юритишга ундайди сини. Бу кадрлар Қамаранинг тасаввурига йиллар давомида яшаганга беҳитёр ишонч ҳосил қиласиз.

Режиссёр индотнинг энг муҳим, мураккаб, машаққат-

ДАВР ТАЛАБИ ВА СПЕКТАКЛЬ

Репертуар — театрининг юзи, коллектив индотий фаолиятининг сарҳисоби. Шу сабабли ҳам театр сарҳисига пьеса танлаш энг асосий масалалардан биридир. Намойиш этиладиган спектаклларнинг давр талаби, унинг асосий голяри билан том маънода боғлиқ бўлиши, талабчан томошбонлар дидлидаги гапларини муқассамда олишини ҳаётнинг ўзи талаб қилмоқда. Бу мақолада Қорақалпоғистон АССРдаги индот театр режиссёр эканлиқларини намойиш этган бўлсалар, шу асарлардаги етакчи роляларни ижро этган Р. Сейтов, Т. Аҳмедова, Р. Сапарова, С. Азиева, З. Сайнова, Д. Рамон каби актёрлар ўз индот йўлларида янги босқичига қадам қўйдилар.

К. Станиславский номидаги Қорақалпоқ Давлат музыкали драма ва комедия театри сўнгги йилларда ўз репертуарини бутунги кун талабларига жаъоб берувчи турли жанрлардаги спектакллар билан бойитишга муваффақ бўлди. «Ўн учинчи раис», «Ўз ариасига кўра», «Ўғрини қароқчи урди», «Ой тутилган тунда», «Ўзбек кироли», «Буратино» каби спектакллар томошбонлар эътиборига сазовор бўлди.

Кўриниб турибдики, ҳар икки театрда ҳам турли мавзудаги яхши саҳна асарлари бор. Бироқ партиянинг Марказий Комитетининг кейинги Пленумлари, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети XVI пленумида ўртага қўйилган масалалар нукта назаридан кўзга ташласак, партиянинг санъаткорлар олдида қўйётган вазифаларга тўла жаъоб берувчи асарлар жуда камлиги аён бўлади. Ҳозирги репертуардаги «Қизқичлар касалхонада», «Бир уйда икки умр» спектакллари талабга деярли жаъоб бермайди. «Қизқичлар касалхонада» комедиясининг ижтимоий мазмунини саз, фақат қўлиг асосига қўрилган бўлса, «Бир уйда икки умр»да индотий «Камарон»да муаллифнинг гоҳий позициясини, асарнинг ижтимоий, фалсафий мазмунини очиб беришга оқимлик қилиб қолганлар.

«Муҳаббатим — гўзаллик» драмасида ижтимоий мазмунга эга мизансценалар кам, оддий турмуш ҳақиқати муқаммад бадиий тус олган.

М. Дарибоев повести асосида сарҳислаштирилган «Минларнинг бирини музыкали драмса яқинда томошбонлар ҳуқуқи ҳавола этилди. Инсценаризм муаллифи (Қ. Раҳмонов) «Алломиш», «Қиққиз» каби ақойиб музыкали драмалардан нусха кўчирган. Оқибатда, пьеса ўзига ҳос бадиий асар даражасига етмаган. Спектаклда (режиссёр Н. Ансатбоев) повестдан айнан нусха кўчириб ҳоллари ҳам учрайди. Ария ва дуэтларни ижро этувчиларнинг овози ҳам етарли бўлмагани

мага яқин спектакллар ҳаёти минзинг турли томонларини, хилма-хил масалаларини ёритиш билан бирга, томошбонларнинг гоҳий эстетик камолоти, коллектив ижтимоий савиясининг ошишига ҳизмат қилаётди.

Агар Н. Ансатбоев «Араванг агардирмасин», «Кўрмайин босдим тиконини», К. Абдиримов «Ой тутилган тунда», «Ў дунёга тақлиф спектаклларини муваффақиятли қўйиб, ижтимоий давлат театри репертуарига шу талаблар асосида бир назар ташлаб кўрамиз.

С. Хўжаниёзов номидаги Ёш томошбонлар театрида қўйилган «Шер ва овчи», «Янғоқ кироли», «Буратино» каби спектакллар томошбонлар эътиборига сазовор бўлди.

Кўриниб турибдики, ҳар икки театрда ҳам турли мавзудаги яхши саҳна асарлари бор. Бироқ партиянинг Марказий Комитетининг кейинги Пленумлари, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети XVI пленумида ўртага қўйилган масалалар нукта назаридан кўзга ташласак, партиянинг санъаткорлар олдида қўйётган вазифаларга тўла жаъоб берувчи асарлар жуда камлиги аён бўлади. Ҳозирги репертуардаги «Қизқичлар касалхонада», «Бир уйда икки умр» спектакллари талабга деярли жаъоб бермайди. «Қизқичлар касалхонада» комедиясининг ижтимоий мазмунини саз, фақат қўлиг асосига қўрилган бўлса, «Бир уйда икки умр»да индотий «Камарон»да муаллифнинг гоҳий позициясини, асарнинг ижтимоий, фалсафий мазмунини очиб беришга оқимлик қилиб қолганлар.

«Муҳаббатим — гўзаллик» драмасида ижтимоий мазмунга эга мизансценалар кам, оддий турмуш ҳақиқати муқаммад бадиий тус олган.

М. Дарибоев повести асосида сарҳислаштирилган «Минларнинг бирини музыкали драмса яқинда томошбонлар ҳуқуқи ҳавола этилди. Инсценаризм муаллифи (Қ. Раҳмонов) «Алломиш», «Қиққиз» каби ақойиб музыкали драмалардан нусха кўчирган. Оқибатда, пьеса ўзига ҳос бадиий асар даражасига етмаган. Спектаклда (режиссёр Н. Ансатбоев) повестдан айнан нусха кўчириб ҳоллари ҳам учрайди. Ария ва дуэтларни ижро этувчиларнинг овози ҳам етарли бўлмагани

учун С. Полянов музикасининг таъсир кучи, жо-зибаси томошбонга тўлалигича етиб бормади.

Баъзи пьесалар ўз жанрига мос шакл, ижро услубига эга эмас. Масалан, А. Қадҳорнинг «Тобутдан товуш» комедиясида режиссёр гротеск услубини актёрлик маҳорати, мизансценалар орқали тўла оқиб бера олган. Асар номининг спектаклда ўзгариб «Соғ қарганинг кеккидаги» деб берилиши (режиссёр Н. Ансатбоев) ҳам сарлавҳадан бошланган гротеск оҳангининг дусайишига олиб келган. Н. Ансатбоев илгари саҳналаштирилган К. Раҳмоновнинг «Ў дунёга тақлиф» трагикомедиясининг номини ҳам «Ўғрини қароқчи урди» деб ўзгариштириб, жанр кескинлигини дусайтирган, сарлавҳадаги маънога пугур етказган эди.

Б. Бекмурзаев саҳналаштирилган «Ўн учинчи раис» спектаклида эса актив публицистик рух етишмади. Албатта, бунга режиссёрнинг таърибасизлиги сабаб бўлган.

Давримизнинг атоқли режиссёрларидан бири Г. Товстоногов пьесанинг жанрига, талаб этиб турган шаклига мос актёрлик ижро услубини топиш қийин масала эканлигини таъкидлаб ўтган эди. С. Хўжаниёзов номидаги Ёш томошбонлар театрида С. Яшин қўйган «Шум бола» спектаклида айнан ана шундай мутаносблик кўринмади. Мазкур театрда яқинда саҳналаштирилган «Ер ўзга қўш порлаганда» спектаклига асос бўлган пьесанинг ўзига бадиийлик ниҳоятда заиф. Бунинг устига, турмуш мураккаблиқлари оғида шаклланган, ижтимоий аҳамиятга молик индотий персонажлар йўқ даражада.

Шу йил «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» (3 февраль) газетасидаги сўхбатда режиссёр Баҳодир Йўлдошев: «Республика театраларининг репертуарлари бир хил бўлиб бораётди. Бу театраларнинг ўзига ҳослигининг йўқлиги боришига олиб келмоқда», деган эди. Режиссёрнинг фикрлари бизнинг ҳар икки давлат театрининг репертуарига ҳам тааллуқли. Бизнингча, бу аёвонинг асосий сабаби драматургия мининг орқада қолишидир. Қорақалпоқ драматургиясидан театрда қўйиш учун йилга фақат биттагина пьеса тасдиқланади. Лекин ҳар бир давлат театри йилга тўрт янги спектакль, саҳналаштириш эърур. Шунинг учун ҳам, театралар, миз Ташкент шаҳри театраларида саҳналаштирилган пьесаларга таянадилар. Шунда ҳам,

НЕГА ТИРАЖИ КАМ?

Ҳозир республикада музика мактабига эга бўлмаган район йўқ. Бу — партия ва ҳукуматимизнинг санъатга, ёшларни юксак дидли ва қобилиятига тарбиялашга бўлган ғамхўрлиги натижасидир. Лекин биз, ўқитувчилар музика мактаблари учун методик қўлланмалар, дарсликлар тополомай сарсон бўлиб юрмиш. Яқинда малака ошириш курсига — Ташкентга келдик ва бу муаммо ҳақида

мутахассислардан суриштирдик. Маълум бўлишча, музика асбобларини ўргатиш методикалари, мақом дарсликлари, мақомларни ўргатиш методикалари босмадан кам нусха чиқаришган. Бу дарслик ва қўлланмаларни босишда санъат ва маданият техникумлари, институтлари, музика мактабларининг сони реал ҳисобга олинмас экан. Шунинг айтиш керакики, дарслик йўқлиги болаларнинг

бу театралар йилига индикта спектаклини аранг қўядилар. Улардан биттаси, баъзан инкеласи ҳам таржима пьесалардан иборат бўлади. Бошқа вақтларда етти-саккиз йилгача такор-такор қўйиб келинган спектаклларини саҳналаштириш билан чекланадилар. Қўлгина спектакллар мажбуран билет сотиш йўли билан кўрсатилади. Режиссёрлар таржима пьесалар устида ишлаш қорақалпоқ драматургларини, аъзолиқларини билан ишлашда кўра анча осмонор қўлдан туфайли қўлини шундай асарларга эътибор берадилар.

Диққат талаб этувчи яна бир муҳим масала бор: қорақалпоқ театралари дастлабки музикали драма ва комедияларда катта маҳорат билан ўйнаган Р. Раҳмонов, Г. Шериев, А. Сапаралиев, С. Хўжаниёзов, Ю. Шарипов, Ю. Мамутов каби санъаткорларга мослашиб қолган. К. Станиславский номидаги Қорақалпоқ давлат театри музикали драма ва комедия йўналишида бўлса ҳам, унда бугунги кунда овози баянда, жушқин актёрлар етишмади. Шу сабабли ҳам театрда кўпинча драматик асарлар саҳналаштирилади.

Бизнингча, инкела давлат театри репертуарининг гоҳий бадиий ҳиқаддан етук бўлиши, актёрларнинг тарбиясини хоширчи, саҳналаштириш санъатини тақомиллаштириш, бошқа театралар таърибларини индотий ўрганиб, истеъдодли режиссёрларни тақлиф этиш, кишиларнинг обзирларини ёркин очиб берувчи асарларни қўллаб қўллаш лозим.

С. Хўжаниёзов номидаги Қорақалпоқ давлат Ёш томошбонлар театри бутунги индотий тарбиянинг ҳозирги мактаб инкела талабларига жаъоб берадиган, ёшларни ҳақиқий ҳунар ўрганишга, ватанпарварлиқни ундайди, тарбиявий аҳамияти кучли асарларни саҳналаштиришга эътибор бериши керак. Бу ишларни амалга ошириш учун ҳар икки театр режиссёрлар Қорақалпоғистон Маданият министрлигининг репертуар-редакция коллежиянинг аъзолари, қорақалпоқ аъзолиқлари, драматургари билан ҳамкорликда иш олиб боришлари мақсадга мувофиқдир.

Режиссёрлар таржима пьесаларни танлаганда, томошбонлар талабини ҳисобга олишларини истейди. Томошбонлар конференциялари, драматурглар билан учрашувлар мунтазам равишда ўтказиб турилиши лозим. Шундагина театримиз билан томошбонлар орасида узилиш бўлимади.

Уялаймики, Қорақалпоғистондаги инкела давлат театри Ўзбекистон ва Қорақалпоғистоннинг шонли юбилей йилида партия ва ҳукуматимиз олдида қўйётган катта гоҳий-сиёсий вазифаларга мос келадиган репертуар тузишга, қатъий ўзгариш ясашга қодир индотий коллективга эга.

Бектурғон ТУРСУНОВ, театрунос

кунчук газетхоналардан хатлар

билим олишига жиддий халат берадиган сабаблардан бири. «Ўқитувчи» нашриёти музика ўқув қўлланмалари етказиб бериши йўлга қўйиш масаласида жиддийроқ ўйлаб кўришни индотий қиламиз.

Исмонд ҚОРИЕВ, ўқитувчи

ли томони шундаки, у ёшлар ва болалар учун индот қилади. Болаларнинг сеҳрли дунёси уни ҳаминча ўз бағрига қорлаб туради.

Москва Халқаро кинофестивалининг совринига сазовор бўлган «Аччиқ данак» поэтик фильмининг Қамаранинг ба

«НИЛУФАР»: ИСТИҚБОЛ РЕЖАЛАРИ

8 ва 10 сентябрь кунлари Фаластин Езувчилари ва журналистлари умумиёшмаиёсининг тақлифига биноан Тунис республикасининг пойтахти Тунис шаҳрида Осиё ва Африка Езувчилари уюшмасининг органи «Лотос» («Нилуфар») журналининг халқаро таҳрир хайъати янги составининг йиғилиши бўлиб ўтди. Журналининг бу янги таҳрир хайъати Африка, Осиё езувчиларининг Тошкентдаги VII конференциясида сайланган эди. Маълумкида СССР Езувчилар союзи правлениесининг секретари Сервер Азимов бошчилигидаги СССР Езувчилар союзининг делегацияси иштирок этди.

Осиё ва Африка Езувчилари уюшмасининг бош секретари Алекс Ла Гума йиғилишни очар экан, мураккаб ҳалқаро шариоат, Америка империализми ҳамда НАТО аъзолари бўлиши бошқа мамлакатлар тарафидан ажратилган атом савасаси атмосферада тинчлик ва гуманизм оғдлари билан йўрилган езувчиларнинг ҳаққоний сўзи гоят аҳамиятга эгадир, деди. «Нилуфар» журнали — езувчилар ва реакция кучларига қарши,

жарбонинг мафкуравий экспансиясини миллий ва маънавий жиҳатдан озоқликка эришиш учун кураш олиб бораётган илгор адибларнинг жанговар минбаридир.

Йиғилганлар атоқли Фаластин шоири, Фаластиннинг икки қилоби иши учун курашчи, «Нилуфар» бош уххирининг биринчи ўринбосари ва журналининг арабча наشري муҳаррири Мун Биссу хотирасини бир минитлик сукут сақлаб ёд этдилар.

«Нилуфарнинг бош муҳаррири Файз Ахмад Файз журналининг Осиё ва Африка езувчилари VII конференциясидан кейинги даврдаги фаолияти ҳақида ҳисоб берди. Журналини савдо йўли билан тарқатиш, навбатдаги сонларнинг режалари ва баъзи ташкилий масалалар кўриб чиқилди. БМТ томонидан Ешлар йили деб эълон қилинган 1985 йилда нашр этиладиган дастлабки сон Осиё ва Африка езувчилари йиғилишида баёнланди. Келгуси йил режаларида араб мамлакатлари ҳамда Жанубий Шарқий Осиё мамлакатлари адабиётлариға махсус сонлар бағишлаш кўзда тутилган. 1985 йилдан бошлаб

АССАЛМ, ЖУРНАЛХОН!

«Литературная учёба» («Адабий мутлола») журнали А. М. Горький томонидан 1930 йили асос солинган. Бутун дунёға машхур бўлган улуг пролетар адиби шу вақтда ҳам жуда кўп мутлола қиларди, унинг кутубхонасида сақланаётган китоблар саҳифаларининг ҳошялари қалам билан қўйилган сон-саноксиз белги ва ёзувларга тўлиб кетган. Горький ёшларни китоблардан таълим олишга, ўйлашни ўрганишга даъват этар эди. «Литературная учёба» журнали ҳам шу мақсадга хизмат қиларди. Журнал саҳифаларида Алексис Толстой, Михаил Исаковский, Александр Фадеев, Индия Сайфуллаев, Антон Макаренко ва бошқа йирик адиблар китобхоналар билан суҳбатлар олиб борадилар.

СССР Езувчилари союзи ва ВЛКСМ Марказий Комитетининг журнали «Литературная учёба» 1978 йилдан яна нашр этила бошладилар. Ўшдан бери журналининг йилдан-йилга янги адиблар билан суҳбатлари, адабиёт ва ҳаётдаги мураккабликлар моҳиятига етишга интиланган ҳар бир одамға журналининг ёрдами тегишли бўлади.

«Езувчи ва давр» бўлими — таниқли езувчиларнинг минбаридир. Унда В. Капустин, В. Каверин, Ч. Айтматов, Э. Межелайтис, Е. Евтушенко, А. Вознесенский, Б. Ахмадуллина, И. Драч, В. Распутин каби адиблар ижод муаммолари, маҳорат «сир»лари ҳақида мулоҳаза юрталдилар.

Китобхона адабиётини тушунишда, севишда кўмаклашадилар. Бу бўлим ва «Классиклар саҳифалари» бўлими юқори синф ўқувчилари ва филолог-студентларга ҳам, мактаб ўқитувчилари ва олий ўқу юртлари муаллимларига ҳам, рус тили ва адабиёт ўқитувчиларига ҳам баъарар қизқарқилар.

Жаҳон адабиётининг Пушкин, Гоголь, Толстой, Горький, Маяковский, Шолохов каби буюк сиймолари юбилейларини нишонлар экан, журнал бу сўз санъаткорлари ҳаёти ва ижодий меросини ёритишга қара-тилган салмоқли материаллар эълон қилишга интилиб келмоқда.

«Литературная учёба» мамлакатимиздаги кўнгил адабий журналлар билан дўстона алоқалар урнатган. Жумладан, журналимиз саҳифаларида ГДРнинг ёшлар наشري — «Темпер-мент»дан олинган материаллар босилган. Сизларнинг «Ёшлар» журналин-ишга билан ҳам илҳомий ҳамкорлик қилиб турмоқдамиз. Бу йил «Литературная учёба»да ёш ўзбек шоири Мухаммад Солих илк марта қатнашди.

Адабий маъналар қилиб юрталган ёшлар учун «Литературная учёба» айниқса яхши маслаҳатчидир. Унда босилаётган бошловчи қаламқашларнинг ҳикоя, қисса, турмуш шеърларидан кейин устоз езувчиларнинг шу асарларга доир фикрлари ҳам ёритилди. Аёнча адиблардан бу ўзига хос сирга семинар ёш авторда ўз асарига танқидий қараш руҳини тарбиялайди, мас-лулият ҳиссини орттири-ди, адабий-эстетик дидин шакл-лантиришга кўмаклашадир. Мазкур таҳлиллар адабиёт ўқитувчилари учун ҳам фой-далидир.

Журнал икки ойда бир марта чиқади. Обуна баҳоси — йилга 6 сўм.

Истардики, кўп асрли маданият аёнчаларига эга бўлган ўзбек китобхоналари орасида ҳам «Литературная учёба» журналининг муқд-даси, жонқуярлари кўпайса!

Татьяна ШУБИНА,
«Литературная учёба» журнали публицистика бў-лимининг мудир

Газетхон А. Бақоевнинг редакцияга йўллаган макту-би муносабат билан шунинг айтиб ўтиш керакки, ҳар бир кишининг касаллигини ўзининг индийдуал хусуси-ятлариға эга. Биринчидан, эвалити барги бош оғриги-ға қарши қўлланилмайди. Иккинчидан, бош оғриги-нинг сабаб ва турлари жуда кўпчилигини ҳам ҳисобға оли-шимиз керак. Шунинг учун бозордаги тасодифий, ки-шилар билан эмас, балки му-тахассис-врачлар билан ма-салаҳатлашиб иш қўриш ке-рак. Жумладан, биз сариқ касаллигини даволашни тез-лаштирадиган ўсимликларни аниқладик. Бу ҳақдаги ха-бар матбуотда босилгандан кейин турли кишилардан кўп-кўп хатлар ола бош-ладик. Улар орасида қатто-рак, инфарктга дучор бў-лган ҳамда яна шу ўсимлик-дан озгина юборишимизни илтимос қилишган. Ваҳолан-ки, сариқ касаллиги билан бу касалликларнинг тариқ-ча алоқаси йўқ.

Умуман шифобахш гиёх-лардан фойдаланиш масала-сида дуч келган кишининг маслаҳатига амал қили-б, шонша-шонарликка йўл қў-йиш керак. Бу нокуш оқибатларға олиб келиши мумкин.

САНЪАТГА ОШИҚ ЭЛ

Боши биринчи бетда

— Мамлакатимизда ўта-диган дўстлик қулариди на-мойиш этиладиган асарлар ҳақида сўзлаб берсангиз.

— Ассон рус, немис ва бошқа социалистик давлат-лар ҳамда Фарб мамлакат-ларининг прогрессив драма-турғулари асарларини олиб-боришди. Масалан, Бах, Шүе, Гете, Лессинг, Шекс-пир, Горький, Гоголь, Чехов, Корнейчук, Шварц, Гросс, Шатров, Гельман, Розов ва бошқаларнинг машхур опе-ралари, пьесалари бор. Ўй-лаймики, биз олиб борган

саҳна асарлари орасида, ай-ниқса, «Фауст», «Платон Кречет», «Ийирини нинчо», «Енаётган жаҳон», «Меш-чанлар», «Матч», «Муъжиз-за», «Уч опа-сингил» синга-ри асарлар барча совет ки-шилари қатори биз — ўзе-бекистонликларға ҳам маъқул-тубиди.

— Қўшиқчилардан кимлар боради?

— Классик замоний на-ҳазил қўшиқларнинг маш-хур ижрочилари, шунингдек, «Бламу Лаф Оркестринг» оркестри бор. Оркестринг Нанна Мария Фишер, Вольф-Ганг Делер, Перру Фрид-

ман, Вальф Ганг Порц, Бар-бара Талхайм сингари хо-надалари серкўши Тошкент саҳнасининг меҳмони бўла-дилар.

— Мамлакатимиз санъ-аткорларининг келажак ре-жалари ҳақида икки оғиз сўзлаб берсангиз.

— Мамлакатимизда 1990 йилга бориб музика таъли-ми мактабларида бўлажак санъаткорлар сонини ҳар-йўз минг аҳоли ҳисобига ҳо-зирги 223 кишидан 250 ки-шиға кўпайтириш кўзда ту-тилган. Бугунги кунда ана-шу мактабларнинг 350 та-лабаси ҳар йили республика консерваторияларида олий музика таълими олмоқда-лар.

— Суҳбатингиз учун та-шаккур.

К. ҲАКИМОВ
ТУНИС—МОСКВА
[«Литературная газета», 40-сон]

ЭВКАЛИПТ ШИФОБАХШИМИ?

Хурматли редакция! Ўтган йил кузда Олой бозорида бир киши худди тол баргига ўхшаш баргига мактаб сотаётгани устидан чиқиб қолдим. Унинг тинмай харидор чорлашдан бу эвалити барги эканлигини билди олдим. Шунингдек, у эвалити барча касалликларға даъво экан-лигини кўнгаларга кўтариб келарди. Мени ўзини-ўзини бошим оғриб турди. Шунинг учун ҳам ҳалати бардан-анча хариб қилиб, бир неча ой давомида қайнаб-б-йидим. Аммо ростн тапки, заррача наф тошмадим. Шундан буюн бир нарсга ҳақида ўйлайман. Балки ҳалати одам қаллобдир, балки эвалити барги шифобахш хусусиятга эга эмасдир. Шу ҳақда бирор мутахассиснинг фикрини эълон қилсаларингиз айни мўддо бўларди. Бошқа одам-лар ҳам менга ўхшаб бозордаги тасодифий кишиларнинг гапига алданиб юрмасди.

Бухоро
А. БАҚОЕВ

Мухбиримиз бухорлик газетхон А. Бақоевнинг хатини ўзбекистон ССР Фардлар академияси Ботаника институти-нинг бўлим мудир, биологика фанлари кандидати Қ. ҲО-ЖИМАТОВГА кўрсатиб, ун шарҳлаб беришни илтимос қилди.

— Қишнинг-ёзини ям-яшил бўлиб ўсадиган бу йирик да-рахтнинг асл ватани Авс-тралия ҳисобланса ҳамки, уни бошқа бир қатор мам-лакатларда учратиш мум-кин. Бизда эса эвалити Қо-ра денгиз соҳилларида, Мол-давияда иқлимлаштирилган. Бу дарахтдан ботқоқликлар-ни қўритиш мақсадида ҳам фойдаланилади. Чунки у жуда кўп сув бўғлатиш ху-сусиятиға эга. Эвалитининг танаси қийшқирқоқ, гули кў-пинча оқ, барги эса этил-бўлади. Унинг ёрчи қатти-лиги, чидамлилиги учун жуда қадрланади.

Эвалити баргидан қадим замонлардан бери доривор сифатида фойдаланиб келин-ган. Кимёгарлар унинг тар-кибида 2—3 процент эфир мойи, ўн процентча ош-ловчи моддалар ва бошқа бир қатор фойдали элемен-тар борлигини аниқладилар. Медицинада бу шифобахш баргдан нафас йўли касал-ликлари, бўғма, қизилчанг даволаш, тижна ҳайдашда фойдаланилади. Эвалити барги антисептик хусусиятга эга. Дорихоналарда эса бу ўсимликдан тайёрланган э-валити дорисини учратиш мумкин.

Умуман шифобахш гиёх-лардан фойдаланиш масала-сида дуч келган кишининг маслаҳатига амал қили-б, шонша-шонарликка йўл қў-йиш керак. Бу нокуш оқибатларға олиб келиши мумкин.

ХАЛҚАРО ҲАЁТ ТИНЧЛИКНИНГ ҲОЛИБ ОДИМИ

ХАЛҚАРО ЯНГИЛИКЛАРИ

МУЗИКАЛИ КИНОКОМЕДИЯ

Шу кунларда «Ўзбекфильм» киностудиясининг бир гу-руҳ ижодкорлари Фаргона водийсининг хушманзара Ҳам-забод қишлоғида «Водилик келин» номли бадий фильмни суратға олишмоқда. Янавоқчи мухбиримиз Б. Носиров фильмнинг постановачика режиссери ҳақида сө-нарий муаллифи, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби Али ҲАМРОЕВГА бир неча савол билан муножаат этди.

— Аввало фильмнинг мав-зуси ҳақида гапириб берсан-гиз?

— Трамвай ҳайдовчи Ед-гор Тошкент шаҳрига хола-сини қилириб келган. Асал билан танишиб қолган. И-гит ва биз бир-бирларини қўнгил бердиладар. Ўзгуси кўёв отаси билан қайлигини қилириб, Водилға боради. Улар Асалнинг отаси Аҳмад полвон ва онаси Нуринисо билан танишдилар. Ота ки-зини Тошкентта узатишга розилик бермайдилар. Полвон-кизи билан бутун водийта та-ниланган Аҳмад ака бир та-ниқлик қилгиси келадилар ва бў-лажак кўёвнинг отасини ку-рашға чакирлади. Агарда у енгса, қуда бўлажакни айт-ди. Қудалар шу тариқа ку-раш майдониға чиқидилар.

— Куранда ким енгади?

— Ҳозирча сир. Бунн то-мошабонлар илҳисни экранда кўрсалар қизқирқоқ бўлар.

— Айтишларча, бу фильм «Мафтунингман» кар-

ҚУТЛУҒ ЗИЁРАТГОҲ

Бундан йитирма йилча бу-рун Хевадаги Ичон қалъада, Қўнча арқия киши бир кичик бинода Аваз Ўтар ўғли му-зейи ташкил этилганди. Шо-ирнинг катта уй-музейини барпо этиш хоразмликлар-нинг эзгу орузи эди. Бу ор-зу ўтган йили ушадилар. Ди-шон қалъада, ҳозирги Чапа-ев кўчасида Аваз Ўтар ўғли уй-музейи очилди.

Архитекторлар, таъмирчи-усталар, тарихчи олимлар ҳамда музей-қўриқхона хо-димлари музейни шонинг болалиги, жўшунинг ўли йил-лари, бутун умри кечган уй ўрнида қайта тикладилар.

Уй-музейи асосан икки ки-сидан — интерер ва экспо-зициялардан иборат. Аваз-нинг отаси Ўтар бобо ўз за-монасининг маърифатпарвар кишиларидан бўлиб, ўғлини илм олишга, эзгуликка хиз-

мат қилишга ундарди. Уй-музейидаги экспонатлар ана шу ҳақиқатдан далолат бе-риб туради. Хоналарда ўша даврнинг турмуш тарзини акс эттирувчи уй-рўзгор буюм-лари, асбоб-ускуналар, кийим-кечаклар, Ўтар бобо-нинг наоб-хориин билдирувчи сартарошлик ва табиблик ас-боблари бор.

Шоир уйи меҳмонхонасида тез-тез ўз даврининг олим-дон кишилари, шоирлар, со-занда ва хонадалар тўпла-ниб турарлар. Уй-музей меҳмонхонасидаги экспона-тлар шу ҳақида ҳикоя қил-ди. Девожда илминг таъбир шоирнинг санъатга, музика-га муҳаббатидан нишондир.

Аваз ижодхонасида китоб-жавони ва унга тахланган китоблар, Россиядан ўша даврда олиб келинган осма девор соати, стол, стул ва

шоирнинг шахсий буюмлари-дан намуналарини кўриш мумкин.

Уй-музейи айвонидан нодир фотосуратлар, китоблар йой-лган. Стендаларнинг бирда-Утар бобонинг Урта Осиёда кина саъбатининг илк қад-дирғочи, замонасининг илгор фикрли кишини Худойберган Девонон билан тушган фото-сурати ётиборини жалб эт-ди. Шунингдек, «Шоирнинг устозлари», «Хоразм адабий муҳити», «Аваз Ўтар ҳаёти-нинг сўнгги йиллари», «Аваз Ўтар — демократ шоир» стендлари ҳам томошабо-ниға қимматли маълумотлар беради.

— Аваз Ўтар уй-музейи адабиётшунослар, шоир ва ёзувчилар, адабиёт, санъат илхосмандлари кўмагида янада бойитилмоқда, — дей-ди музейнинг катта илмий қизилиги Исоқжон Усмонов. — Ичон қалъа музей-қўриқхо-наси илмий ҳодимлари бу бо-радаги изланишларини давом эттиратилар.

Отбек ИСМОНЛОВ
ХЕВА

Жумласидандир.

Турли китъаларда ўсидиган бу дарахтларини ҳикоя қилиш билан бирга уларни қўяйти-риш юзасидан ҳам тадбирлар амалға оширилади.

ТЎҚИМАЧИЛАР ҲУЗУРИДА

Намангандаги тўқимачилар қўмбинатининг маданият са-ройида токикистонлик шоир Гулназар, адабиётшунос А. Абдуманипов ҳамда ўзбек ёзувчиси Жонрид Абдулла-хонов ва шоир Сафар Бар-ноев билан учрашув бўлиб ўтди.

Қ. МАЛИКОВ

ИККИНЧИ САФАР

С. Киров номидаги Ўш Ўзбек давлат музикали драма театри ижодий кол-лективининг Ленинград шаҳ-рида гастроллари бошланди. Бу театрининг иккилоб беши-ги — Ленинградга иккинчи сафаридир. Биринчи гастроль буфанди роппа-роса ярим аср-лариди 1934 йилнинг эз ой-лариди бўлиб ўтган эди.

Театр ижодий кўриқни Ленинград эстрада театрида Кюмил Яйиннинг «Нурхон» спектакли билан бошладилар. Гастроль репертуарида С. Азимовнинг «Қонли сароб» пьесаси, Ч. Айтматовнинг «Биринчи муаллим» асари асосида иланган спектакл, Мустай Каримнинг «Ой ту-тилган тунда» драмаси бор.

Спектакллардаги асосий ролларни Қирғизистон ССР халқ артистлари — Р. Му-минова, Н. Нейматов, Ўзе-бекистон ССРда хизмат кўр-сатган артист Г. Даданов, артистлар — У. Олимов, Э. Садилов, Р. Холматова ва бошқалар ижро этмоқда-лар.

Н. ИНОҚОВ

«БАҲОР»ДА УЧРАШУВ

Кунн кеча «Баҳор» кон-церт залда Бутунитифоқ профессионал бадий коллек-тивлари конкурснинг дипло-манти, Т. Жаилилов номи-даги Ўзбекистон Давлат халқ-чолғу асбоблари оркестри янги масумини бошладилар.

Концертнинг биринчи қис-мида ўзбек композиторлари-нинг оригинал асарлари иж-ро этилди. Т. Қурбоннинг «Қўшқинор» увертюраси, С. Жалилнинг гижнак ва ор-кестр учун концерти, Қ. Ра-ҳимовнинг чанг ва оркестр ижроси учун ёзилган «Тог қўли» каби асарлари шу-лар жумласидандир. Оркест-рингловчилар хуқимга Ўзе-бекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 60 йиллиги-ға бағишланган янги асар-ларни ҳавола этди. Булар орасида ёш композитор Ф.

Алимовнинг «Тўёна» ва Қ. Раҳимовнинг «Бу сенсан, Ўзбекистоним» қўшиғи бор.

Концертнинг иккинчи бў-лимида рус, совет ва чет эл композиторларининг халқ-чолғу оркестри учун мослаш-тирилган симфоник асарлари янгради. Г. Свиридовнинг Пушкиннинг «Бўрун» повес-тиға ёзган музикали иллюс-трацияларидан «Романс» ва «Тройка» асарлари, Римский-Корсаковнинг «Қорқиз» опе-расидан ракс, Н. Вердининг «Травната» операсидан Аль-фред ва Виолетта дуети эш-итилди. Т. Жаилиловнинг «Тро-ица» асарлари, Римский-Корсаковнинг «Қорқиз» опе-расидан ракс, Н. Вердининг «Травната» операсидан Аль-фред ва Виолетта дуети эш-итилди.

Тинчловчилар республика-да хизмат кўрсатган артист, Ўзбекистон ССР Ленин ко-момли мукофоти лауреати И. Жаилиловни қизгин кутиб олдилар. Унинг ижросида

«Тошкент — гўзал шаҳрим-сан», «Ватан», «Айтинг, қиз-лар» (неополитанча) қўшиқ-лари янгради.

Муқимини номидаги Ўзбек давлат музикали драма ва комедия театрининг солисти, республика мақомчилар кон-курсининг лауреати М. Хо-жиматова, Навоий номидаги Давлат академик Катта те-атри солисти К. Каменьянова илк бор оркестр иштирокида куйладилар.

Оркестрининг етакчи соза-ни Т. Собиров (чанг), Қ. Назиров (гитана) ва оркестр қўшиқда тузилган прима-ру-бобчилар ансамблининг ижро-чили саъяти олқишға сазо-вор бўлди.

М. АХРОРОВА,
музикашунос

«ЙЎЛЧИ ЮЛДУЗ» ХОРАЗМ САҲНАСИДА

Оғоҳий номидаги Хоразм область Ўзбек давлат музикали драма ва комедия театри Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 60 йиллигиға бағишлаб Ўз-бекистон ССР халқ ёзувчиси Кюмил Яйиннинг «Йўлчи юлдуз» тарихий-инкилобий драмсини саҳналаштириди. Асарини театрининг бош ре-жиссери, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат ар-боби Ибодулло Ниёзматов саҳнаға қўйди. Саҳна бе-закарларини театрининг бош-рассоми, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат ар-

боби Отахон Оллоберганов ишладилар.

Бу билан Хоразм театри саҳнасида биринчи бор до-ҳий В. И. Ленин образи яра-тилди. В. И. Ленин ролинн театрининг етакчи артистлар-дан бири Хожик Ортиқов иж-ро этмоқда. Спектаклда Ўзе-бекистон ССРда хизмат кўр-сатган артистлар — Мадрим Бобононов, Рўзमत Худое-в, Гулнора Раҳимова, Ши-рин Рамазонова, артистлар — Одамбой Бобононов, Раҳ-матулло Матқубов ва бош-қалар иштирок этмоқдалар.

Х. АБДУЛЛАЕВ,
А. СОБИРОВ

ЮБИЛЕЙ КЎРГАЗМАСИ

Қўқон шаҳар ўлимини ўрғи-ниш музейида Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компар-тиясининг 60 йиллигиға ба-ғишланган кўчма кўргазма ташкил этилди. Кўргазма «Ўзбекистон Компартияси ва Ўзбекистон ССРнинг ташки-топиш», «Қўқон Улуг Ватан уруши йилларида», «Қўқон ривожланган социализм бос-қичида» каби бўлимлардан иборат. Экспозициялар та-рихий олтиш йил давоми-да республика ва шаҳар аҳлининг иқтисодий, икти-хий ва маданий соҳаларда эришган муваффақиятлари ҳақида ҳикоя қилади.

Кўчма кўргазма «шаҳар саноат корхоналарида, рай-онларида кенг намоиш эти-либ, «Билим» жамияти ша-ҳар ташкилотли лекторнинг лекция ва суҳбатлари билан янгулланмоқда.

З. РАҲИМОВА

миллиард доллар миқдориди қарз беришга қарор қилди. Шундан 1,4 миллиард доллар ҳарбий мақсадлар учун ажра-тилганлиги очик эътироф этил-ди. Бу ҳол Рейган ҳукумати-нинг Исроилининг Ливанға қар-ши урушида ҳамкор эканлиги-ни кўрсатувчи фактлардан би-ридир. Яқинда президент Рей-ган оқ уйда АҚШдаги энг реакцион ташкилот бўлган «Чет мамлакатлардаги уруш ветеранларининг раҳбарла-рини қабул қилди. Улар ораси-да Вьетнам, Лаос, Корея элчи-вадор, Никарагуа каби мамла-катларда Америка империа-лизми олиб бораётган қўпо-рувчилик ишларининг актив иштирокчилари ҳам бор. Таш-килот раҳбарлари навбатдаги президент сайловиди АҚШ-нинг ҳарбий қудратини оши-ришдаги катта хизматлари учун лизининг жиричан баъшарси-ни айтишди. Мана, империа-лизмининг жиричан баъшарси-ни очиб кўрсатувчи яна бир-факт. Польша Халқ Республи-каси Ички ишлар министрлиги вакилининг польшалик журна-листларға берган хабарига кў-ра, мамлакат контролзаведка органлари 1944 — 1982 йиллар давомида 2140 қўпуровчини фот қилишган. Шундан 713 киши Америка разведкаси, 431 таси Англия, 219 таси Франция ва 206 таси Фарбий Германия разведкаси учун иш-олиб борган. Фақат 1984 йил-нинг биринчи ярмида эса мам-лакатда НАТО махсус хизмати «маҳкамалари» томонидан 340 дан ошмиқ ҳар хил қўпуровчи-лик ишлари қилинган. АҚШ ва Буюк Британия ПХРдаги элчихонаси ҳодимлари қўпо-рувчилик ишда қатнашганлик-лари учун қўлга туширилган.

Хельсинкида Европа ва Ши-молий Америка урушға қарши кураш ҳаракати вакилларининг конференцияси бўлиб ўтди. Ундан ортиқ мамлакатдан, 160 ташкилотдан вакил бўлиб келган конференция қатнаш-чилари ўз чиқишларида дунё-да тинчлиқни сақлаб қолишда

Осиё ва Африка халқлари бирдамлик ташкилотининг до-кимий секретариати шу ташки-лотнинг миллий комитетлари-ни ҳамда дунёдаги барча де-мократик кучларини Жанубий Африкадаги курашётган халқ-лар билан бирдамлик ҳафта-лигини кенг нишонлашға ча-қирди. Ҳафталик 11—18 октя-брда бўлиб ўтади ва ЖАРнинг ирқчиллик, миллий камситиш режимиғарига қарши кураш-шюри асос қилиб олинади.

Бирлашган Миллатлар Таш-килотининг Бош секретари Х. Перес де Куэльяр барча халқларнинг оруз истақлари нифодаси бўлган ядро уруш-ининг олдини олиш, қуролла-ниш пойғасини тўхтатиш ва планетада ҳаёвқизилиш таъ-минлаш мақсадида 1986 йил Халқаро тинчлик йили деб эъ-лон қилинмишга хозирлик қў-рилатгани ҳақида қарар бер-ди. Бу қарор ресми равишда 1985 йилнинг 24 октяб-рида БМТ ташкил этилганлигининг 40 йиллиги тантаналарида эъ-лон қилинади ва БМТга аъзо бўлган барча давлатлар Хал-қаро тинчлик йилини қандай ўтказиш хусусидаги фикрлари-ни ўртоқлашадилар.

К. МАТЕҚУВОВ

Ўзбекистон ССР Езувчи-лар союзи ҳамда СССР Ада-биёт фондининг Ўзбекистон бўлими Бадий адабиётни пропаганда қилиш бюроси директорининг ўринбосари В. О. Толбонова онаси КРУТОВА

Пилана Навонова вафот этганлиги муносабати билан кучук таъзия нэхор қиладилар.



Хурматли редакция! «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасининг шу йил 21 сентябрь сониде босилган «Қўзғун шарпаси» сарлавхали мақолаи ўқиб ҳаёлга толдим. Қўз ўнгимда тақдирини ҳийо қилинган йилнинг унинг оиласи гадаланаверади. Назаримда, масаллага айтиш бировга қараганда, қозон қараганда, Мутал Бекмуродов жавобгар бўлиб қолган. Мутал ҳаётда ўз ўринини топиш, қолаверса, бола-чакасини боқиб, тарбиялаш учун

ИНСОН ТАҚДИРИ

нига кириши керак эди. Худди шундай пайтда гараж мудири таъмиргилар қилиб, уни тўзотганда қилинганда, Ёш йигитнинг қилиниши юзасидан ҳуки чиқарувчи кишилар бир лаҳза бўлса ҳам унинг ўрнига ўзларини қўйиб қўришлари зарур эди, албатта. Одатда, биринчи маош оила учун байрам ҳисобланади, унинг ўзига яраша завоқ бор. Лекин Мутал оиласини аяш шундан ҳам махруми қилиб, оилани ш ҳақиқат муттаҳам мудирига элтиб беришга мажбур бўлди. Унинг номлоқ қолганининг ҳисобга олиш керак эди...

Комил МУҲАМЕДОВ,
Улуғ Ватан уруши ветерани

Мутал Бекмуродов тақдирини ҳақиқатга қараганда ҳаётда қўз. Уларнинг тегирағи ҳам кенг. Хатто қараш республикалардаги таъхотларимиз ҳам мунозаралардан четда қолмаган. Муталнинг тақдирини турли тоифадаги, касбда ва ёшдаги кишиларни ташвишга солган. Бу мактуб эгаларининг қўйилган Улуғ Ватан уруши ветерани К. Муҳамедовга ўхшаган Муталнинг иши қайтадан қўрилишини тақлиф қилишган.

«Мақолага берилган шарҳ мени қониқтирмади, — деб ёзди Самарқанд шаҳар, Жаркент кўчасидан 32-уйда истиқомат қилувчи Холбой Маҳатов, — чунки унда ҳаётини вазиятлар ҳисобга олинмаган. Ҳозир баъзи меҳмонхоналарга қирсанг «кой йўқ», деган ёзувга қўлинг тушади. Паспортнинг ичига 4 — 5 сўм қўшиб қўсанг, кой топишди. Хўш, ноилжондан шундай қилиб кой олган одамларни жиний жавобгарликка тортиш керакми? Ахир, М. Бекмуродов ҳам худди шундай ҳолатда қолган-ку! Кўнган кўнганларга бош сўқиб «кой йўқ» деган жавобни эшитгани қўрилиб турибди...»

Избосканлик кутубхоначи М. Боймиров ҳам Муталнинг иши қизиқлиқли асосида қайта қўриб чиқиш зарурлигини таъкидлайди. ТашМН студенти М. Муродов, тожикистонлик А. Эшонқулов, беватут И. Эсонов ва бошқа газетхонларимиз ҳам муттаҳам по-раҳурилар ҳамон бегуноҳ

«ГЎЗАЛ ТУРМУШ УЧУН»

«Ўзбекистон адабиёти ва санъати»нинг шу йил 31 август сониде бир гуруҳ олимлар ва ёзувчилар томонидан ўтказилган урф-одатлар, янгича анъаналар ҳусусидеги давра суҳбати газетхонлар ўртасида катта қизиқиш уйғотди. Шу муносабат билан газета бир қанча хатлар олди. Бугун комсомол ходими Б. Худойқулов ўз фикр-мулоҳазалари билан ўртоқлашди.

Назаримда, суҳбат кўпчиликда катта қизиқиш уйғотди. Олим ва ёзувчиларимиз, ҳақиқатан ҳам, доллар ма-салани кўтариб чиқишган. Хўш, бугунги кунда янгича анъаналар ҳақиқатинга қай даражада сингир бормоқда? Колхозимизда 4 мингга яқин одам истиқомат қилади. Кейинги йилларда ҳўжалигимиз ҳам иқтисодий, ҳам маданий жиҳатдан юксалиб бораётди. Айниқса, меҳнат-кашларнинг турмуш шароитлари яхшиланимоқда. Ки-шиларнинг онги ўсиб меҳнатга ижодий ёндашмоқда-лар. Натижада колхозчиларнинг янги урф-одатлар ва анъаналарга бўлган эъти-қдорли тобора мустаҳкамла-ниб бораётти. Янги анъана-ларни тартиб қилишда 8 ки-шидан иборат домийи но-миссия мунтазам иш олиб бораётти.

Шу ўринда домийи ко-миссиялар иши ҳақида бир оғиз сўз. Матлумки, ҳамма жойда тўй комиссиялари ту-зилган. Қўпгина жойларда ўша комиссиялар яхши иш олиб боришляпти. Лекин бундай ишлар ҳамма жойда ҳам қўпийлағидек деб бўл-майди. Қўпгина жойларда тўй комиссиялари номига-на тузилган. Назаримда, тўй комиссияларининг, шунингдек, қишлоқ Советлари-нинг бу соҳадаги ишини жонлантириш чоғи келди. Сўнгги йилларда қишлоқ-мида дафни маросимлари ян-ги урф-одатлар асосида таш-кил этилмоқда. Олдинлари



Аёллار, адабиёт ва бир чойнак чой

Таниқли олим, қўлинири фанлари кандидати Беназир Яқубовнинг 8 Март муносабати билан Шумбола чойхонасида ўтказилган тантанали йиғилишда ўқиган маърузасидан.

Азиз ўртоқлар!

Биз, Шумбола чойхонасининг содиқ ми-жозлари бугун фақат тўқсон беш чойни майдалаш учун эмас, балки айни чоғда зебо ва оқила аёлларимизнинг улкан бай-рамини тантанали нишонлаш учун ҳам бу ерга йиғилдик. Ушбу фурсатдан фойдала-ниб, мен сизларга муҳим бир топилмани ошкор қилмоқчиман.

Бундан бир неча йил аввал камина ар-хив қозғоларини титқилаётди тасодифан қан-дайди ҳарфлар чаппа ташланган бир тахта-кач топиб олган эдим. Узоқ изланишлардан кейин маълум бўлдики, тахтакача афсонавий Кўҳи Қоф этакларида яшаган қабилга ман-суб бўлган номаълум истеъдод соҳибининг байтлари битилган экан.

Кейинги тадқиқотлар шунини кўрсатдики, тахтакачадаги байтлар важабо тилининг ёп-рай лаҳжасида бундан тахминан санкиз ми-нғ санкиз юз эллик олти йил бурун, яъни эраимиздан аввалги олтимишчи асрнинг ўрталарида рақам қилинган экан.

Байтлардан яна шу нарсаси ошкор бўлдики, ўша қадим замонларда ҳам аёлларни ҳо-зиргидек жон-дилдан севувчи, улар учун ўз ҳаётини қўриб қилишга ҳар дақиқада ҳо-зиру нозир турган марду майдонлар кўпчи-лики ташкил қилган экан... Ва яна; тахта-кача битилган байтлар шунини кўрсатдики, ёлғиз шериатинга мангулининг қаҳрли хийлаю найрағатига дош бериб, абадий қо-лади. Зеро, афсонавий Кўҳи Қоф тоғи қайта кетди? Бу тоғнинг қабрий этакларида умргузаронлик қилган қабилани? — ҳамма-си мангулик уммони тоғига исиз гарқ бўл-ди. Ваҳоланки, тахтакачада битилган байтлар замонлар тўфонидан ўтиб бизнинг даври-мизга қадар етиб келибди... Бунинг боиси нимада? Негиз шериатини мангулик уммони ўз қабрига тортиб кетолмайдими?

Шунинг учунки, шериат ҳақида мангу-

лининг онаси бўлмиш аёлларимизни, уларга бўлган оташин муҳаббат туйғуларимизни та-раннум этиб келган ва келмоқда. Бунга ишонч ҳосил қилмоқ учун аллақачон вафот этган ёш биз билан ҳамнафас қалам тебрат-ётган истаган бир шоирнинг истаган бир тўп-ламни арақлаб кўринг, ҳеч шубҳа йўқки у ердиги шериатнинг ундан икки ёш илдан тўққиз қисми аёлларимизга бағишланган ва ишқий мавзуда ёзилган бўлиб чиқади. Тах-танакча битилган байтларнинг ҳам бу умумий қонундан мустаё эмаслиги кишини ҳайратга солади. Байтлар, бундан санкиз ми-нғ санкиз юз эллик олти йил илгари ҳа; зебо ва оқила аёллар сироб бўлганидек, бу дилбери жонон-лар йўлида, уларнинг бахт-соадати учун ҳар қандай машаққатга, ҳаттоки ўлимга тик бо-кувчи марду майдонлар ҳам кўп бўлганлиги-дан далолат беради.

Бугина эмас. Дадил айтиш мумкинки, тах-танакча битилган байтлар жўмард ўғлоннинг оқила дилбарга бўлган ёрқин муҳаббатини та-раннум этувчи, исёнкорлик руҳи билан су-ғорилган илк назм дурдоналаридир. Шу боис баҳор, бахт, муҳаббат байрамга бағишланган маърузамни ўша назм, дурдоналари билан яқунлашга рухсат этгайсизлар.

Аё дўстлар, ситамкор ҳоҳиш даврон — Айлаб шикаста дилни кўп вайрон, Қандил чойни менга ман этишди. Ва пичоқ бориб суякка етишди! Зеро, ўз маҳал қандил чой менга одат эрди, Оқила дилбарини севмоқ саодат эрди! Айниқса, аёллар байрамда, қани, ўзинг айт, Қандил чой нимага туриб бўларми?.. Ҳалим кеч эмас, сен фийридан қайт: Чой нимага ошқингиз қўнган тўларми?.. Басе, соқиб, фурсатин сен қанимат бил, Бир илтимосим бор, уни адо қил: Майли, меннинг жонимни қандил чой олсин, Аммо мендан бўш чойнак-пиёла қолсин! Йилламай, қандил чойга тўлдир қосани — Ва олиб келтиб тезроқ эгинди. Шунда ўлмбод до айлари ман сани, Қасд қилса ҳам адо ажойиб... Уч маҳал қандил чой нимага менга одат эрди. Жоно йўлида жон бермоқ саодат эрур...

Шермат АЛЛОМОВ

ТУАКИНИНГ КАШФИЁТИ

Амал-тақал билан у Дипломлик бўлиб олди. Маслаҳатга тоғаси Шеринкига йўл солди. Тоға деди: «Йил жонон, Давом этиказ ўқиниш. Олим бўлиб оларсан Утказиб битта кишини. Айниқ билан журамиз У бўлар илмий раҳбар. Асалдан бериб турсак, Ишлар ўзи тезлашар. Шундай қилиб, Тулкиной Шўнгиди илмий ишга. Айниққа келар асал, Асқотлади деб қишга. Илмий ишнинг темаси: «Балиқ нега гапирмас». Тайёр бўлди ҳаммаси

Уч-тўрт ой утар-ўтмас. Тоғаси берди мадад, Пулча чиқмай ништи, Пулчи, ўтга сал мўддат Бўлди фан кандидати. Энди у тулки эмас, Тулкибек Айёрович. Тўрт китоби чиқди, бас, Керек эмас тирговчи. У ҳамон изланишда, Ўрни — давранинг тўри. Ниҳоят, ўтган қишда У бўлди фан доктори. Хўш, фанда не янгилик Юз берди дерез, балким — Тулкибек олим бўлди, Балиқ эса ҳамон жим... Исмонил ОЛЛОБЕРГАНОВ

ФРАНЦУЗ ХАНДАЛАРИ

Бир одам кўрқинчли туш кўриб хотинини уйғотди. — Хотиним, тушимда Анг-лияга борганимизан. — Хўш, бунинг нимаси ёмон. — Ахир, мен инглиз тилини билмайман-ку!

Футбол ишқибози ёнқдаги шеригига деди. — Мен бугун бор овозимдан айрилдим, шекилли. — Хафа бўлманг биродар, овозингизни чап қўлоримдан топасиз.

Бир одам шошилиб сўради: — Уйимни страхование қил-дирумқиман. — Мен ҳозир бандман. Бир-оздан сўнг расмийлаштирамиз. — Бир секунд ҳам кута ол-майман, чунки уйим ёнапти.

— Кейси ойда хотин-қизлар кам гапирарди? — Февраль ойида. — Нима учун? — Чунки февраль бошқа ойларга қараганда қисқароқ-да!

Секретари директор ҳузури-га шошиб кириб келди: — Урток директор, сизни бир одам 1 соатдан бери ку-тиб ўтирибди.

— Сизга 1 соатдан бери так-роллапман, уни 1 минутдан сўнг қабул қиламан деб.

— Жон дўстим, менга 20 франк қарз бериб тургин. — Чўнтагимда бор йўғи 12 франким бор. — Ха, майли 12 франк бўл-са ҳам бера қол, мендан яна 8 франк қарздор бўласан.

Кўчада кетётган киши бир йўловчидан сўради: — Бугун ҳаво қандай? — Нима, кўрмаясизми? — Йўқ, туман қулоқлигидан ҳеч нарсани кўрмапман.

Тиқилинч автобусда қўзини юмиб кетётган бир йўловчи-дан сўрашди: — Негиз қўзингизни юмиб кетаялсиз? — Тик туриб кетётган одам-ларни кўрсан қорғим эзилди.

— Дода сиз неча ёшингизда уйлангансиз? — 22 ёшда. — Ойимлар-чи? — Ойинг 24 ёшда турмушга чиққан. — Нима, ойимлар сиздан 2 йил кейин турмушга чиққанми?

Французчадан Абдуссам д.д МАМАТҚУЛОВ таржимаси

ЎРГАНГАН КҮНГИЛ

У ёшлгиданоқ тенгдош-ларига қараганда устун ту-ришини истарди. Ҳамма нарсаси бошқаларга нисбатан унда кўпроқ бўлишга одатланган эди. Дадаси хўроқдан бер-са, «Кўпроқ беринг», — дер-ди. Кўпроқ берарди. Мактаб-да ўқитувчи у ҳам бўйса: «Кўпроқ қўйинг», — дерди. Бу, беш қўлинг дегани эди. Ошқат етганда оғиздаги луқ-ман қийналиб юта туриб

ҳам: «Кўпроқ бўлсин», деяр-ди. Кўпроқ беришарди. У улғийиб савдо ишига ўт-ти. Вазага мудири бўлди. Пора-хўрилик қила бошлади. Пора-хўрилик қилган одам, доим: «Кўпроқ бўлсин», дерди. Кўпроқ пора-ола бошлади. Қўлга тушди. Судлашди. Хўш, ўқилаётган пайта: «Кўпроқ бўлсин», — деб юборди. Кўпроқ беришди. Шоусуф ТАЛАЕВ

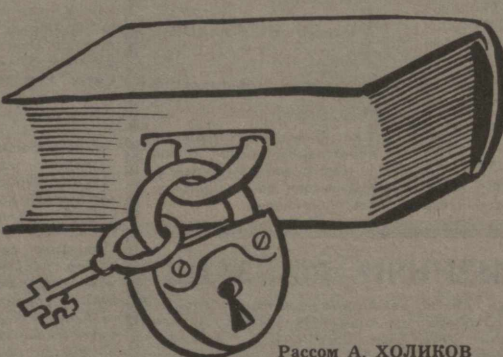
ГАБРОВО ХАНДАЛАРИ

— Бугун бўшмисан? — Ха. — Эртага-чи? — Бўшман. — Индинга, кечқурун-чи? — Бандман, нима эди? — Эҳ, афсус! Индинга кечқурун сени меҳмонга чақирмоқчи эдим.

Машқ тугагач, командир инки жангчини нишонларни олиб келишга жўнатди.

Етиб келишгач, габрововлик солдат нишонларни синчик-лаб кўра бошлади. — Нима қилапсан? — сўради ундан шериги. — Қайси нишонда тешик қўпчилигини текширайман, чунки тешиги кўпроқ нишон енгил бўлади, жавоб берди габрововлик солдат.

Тўла РАХМАТОВ таржимаси



Рассом А. ХОЛИҚОВ

Муқаддас АБДУСАМАТОВА

УРУШ ЎЙИНИ

Болалар бир тўп, Шўхлиқлари кўп Қуялаб қочинлар, Пақ-пўқ отишар. Берида калтак, Милтиқ у дедик. Яна тўпшонача Пистолет анча.

Бир-бирини отиб Базьда «отиб», Инкилиб тушар, Гоҳ зир югулар. Қий-чўз тўпалон, Атроф жанг майдон, Тириллар қурол, Ҳимояга ол.

ШОДИВОЙНИНГ ҚИЛИҒИ

Сал нарсаса Шодивой Ойисин чақиради. Тўпалонини хўп бошлаб Сўнг йиғлаб бақиради. Ҳамма ишнинг ташлаб

Ойисин тушар дарров. Сабабини суриштирмай Бизни қарға кетар-ов, Ўпиб эркалаб

Ўғлин Кириб кетар уйига. Дам ўтмасдан йиғлоқи Қўшилади ўйинига.

Кийим лой, тузроқ, Қоқиб қўй, ўртоқ, Дер ахир Карим Чарчашиб бари. Сўнг дейди қараб, Соқларини тараб Уруш-урушмас, «Ўлиб» туришмас, Дўстлик, иноқлик Ўйнайлик ўртоқ.



ОБУНАЧИЛАР ЭЪТИБОРИГА!

Биз газетамизга обуна чекламаганилиги ҳақида қайта-қайта эълон беришимизга қарамадан, баъзи областларда, айниқса қишлоқ жойларда яшовчи обуначиларимиздан кўп-кўп шикоятлар ололмоқдамиз. Мана, шулардан бири: «Биз «Ўзбекистон адабиёти ва санъати»нинг муттасил ўқиб борувчи бир гуруҳ газетхонлар газетамизга обуна бўлиш-га ёрдам беришларингизни ўттиб сўраймиз. Союзпечать агентлигига борсак, «бу газетга обуна чекланган», деган баҳонада газетамизга обуна қилинмади. Ҳолбуки, биз пахта даладаридеда меҳнат қилишимиз. Союзпечать зўрга вақт топиб борган эдик. Хали обуна мўддатини тугатгани йўқ-ку, нега бундай қилинмади? деб бир гуруҳ газет-хонларингиз номидан Ф. Йўлдошева, Урганч шаҳри, Ал-Хоразмий кўчаси, 51-уй».

Биз бу хатини Урганч област союзнечать раҳбарлари-га ҳавола қилар эканмиз, хурматли газетхонларимизга яна бир бор эслатиб ўтаемиз: «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасига обуна чекланмаган. Союзпечать та-шиқлотлари газетамизга обуна бўлишини истаган газет-хонларини обуна қилишлари шарт.

АЗИЗ ГАЗЕТХОНЛАР!

«ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ» ГАЗЕТАСИГА 1985 ЙИЛ УЧУН ОБУНА ДАВОМ ЭТМОҚДА.

ОБУНА БАРЧА «СОЮЗПЕЧАТЬ» АГЕНТЛИК-ЛАРИДА, АЛОҚА БЎЛИМЛАРИДА ВА ИШ ЖОЙЛАРИДА, ШУНИНГДЕК, ЖАМОАТЧИ МАТБҒОТ ТАРКАТУВЧИЛАР ТОМОНИДАН ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

Обуна баҳоси бир йилга 5 сўм 16 тийин, олти ойда 2 сўм 58 тийин.

Ўз вақтида обуна бўлишини унутман!

ЖУМА
КУНЛАРИ
ЧИҚАДИ
БАҲОСИЮ ТИЙИН

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ

ЛИТЕРАТУРА И ИСКУС-СТВО УЗБЕКИСТАНА

Орган союза писателей Узбекистана и Министерства культуры Узбекской ССР.

Бош редактор: Одил ЕҚУБОВ
Редколлегия: Раҳим АҲМЕДОВ, Рамз БОБОЖОН, Собир БОБОЕВ, Барот БОЙҚОБИЛОВ, Эркин ВОҲИДОВ, Иброҳим ҒАФУРОВ (бош редактор ўринбосари), Саъдулла ҚАРОМАТОВ, Асқад МУХТОР, Абдулла ОРИПОВ, Назир САҒАРОВ, Умар УМАРБЕКОВ, Маматқул ҲАЗРАТҚУЛОВ (масъул секретарь), Тўленинган ҚАЙИПБЕРГАНОВ, Тўлқиной ҚОДИРОВА, Лазиз ҚАЮМОВ, Малик ҚАЮМОВ, Сора ЭШОНТУРАЕВА.

РЕДАКЦИЯ АДРЕСИ: Тошкент — 700000, Ленинград кўчаси, 32.
ТЕЛЕФОНИЛАР: Бош редактор — 33-52-91, 32-57-42, қабулхона — 32-54-71, бош редактор ўринбосари — 33-43-65, 32-54-66, масъул секретарь — 33-49-93, 32-58-49, секретариат — 33-49-93, БЎЛИМЛАР: итти-моний-снсий — 32-56-50, хатлар ва оммавий ишлар — 32-56-49, таъкид ва адабиётшунослик — 32-55-98; поэзия ва проза — 32-55-78, санъат — 32-56-48, сатира ва юмор — 32-74, фотоллаборатория — 32-58-95.

Редакцияга келган қўлёзма ва суратлар авторларига қайтарилмайди. Ҳикоялар уч интервалда 14 бет, очерк ва мақолалар 12 бетдан ошмаслиги керак.